

Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΩΝ ΘΑΣΙΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΙΣ ΓΡΑΠΤΕΣ ΠΗΓΕΣ

Κωνσταντίνος Γ. Σταλίδης

Ι. Πρόλογος

Η Θάσος¹ είχε καταληφθεί από τους Τούρκους κατά τα τέλη Σεπτεμβρίου 1455, ενώ απελευθερώνεται και εντάσσεται στην Ελληνική Πολιτεία στις 18 Οκτωβρίου 1912².

Κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας (15ος αι.-1912) οι γνωστές πηγές, εκτός από τις άλλες πολύτιμες πληροφορίες, μας δίνουν και σημαντικές πληροφορίες για τη γλώσσα (γλωσσικό ιδίωμα) των κατοίκων της Θάσου³.

1. Για την ιστορία της Θάσου βλ. ενδεικτ. *Γεωργίου Παπαευστρατίου*, *Ίστορία τῆς νήσου Θάσου ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς*, Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 19221, Εκδόσεις Νιραγός, Αστρίς / Θάσος 20012, *A. E. Bakalopoulos*, *Thasos. Son histoire, son administration de 1453 à 1912*, Paris 1953, *Δημητρίου Ι. Λαζαρίδη*, *Ἡ Θάσος*, Θεσσαλονίκη 1958, *Ἀπόστ. Ε. Βακαλόπουλου*, *Ίστορία τῆς Θάσου 1453-1912*, Θεσσαλονίκη 1984 (ΕΜΣ), *Σωτήρης Γερακοῦδης*, *Ἡ ἱστορία τῆς Θάσου*, Θεσσαλονίκη 1986, βλ. ἐπίσης καὶ *Θασιακά*, τ. 1(1984) ἕως 13(2006), ὅπου πολλές καὶ σχετικές με τὴ Θάσο ἐργασίες.

2. Βλ. ενδεικτ. *Βακαλόπουλος*, *Ίστορία τῆς Θάσου*, ὁ.π., σ. 17 κ.ε., *Κωνσταντίνος Χιόνης*, *Ἡ ἀπελευθέρωση τῆς Θάσου τὸ 1912 καὶ ἡ ἐγκατάσταση τῶν πρῶτων Ἀρχῶν*, *Θασιακά*, Καβάλα 1985, τ. 2(1985), σ. 17-37, *Ἰωάννου Γ. Βαρδαβοῦλια*, *Ἡ ἀπελευθέρωση τῆς Θάσου καὶ τῆς Καβάλας* (18.10.1912, 26.6.1913), Εκδόσεις Νιραγός, Αστρίς / Θάσος 1996.

3. Βλ. ενδεικτ. *Θασιακά*, τ. 1(1984) ἕως 13(2006), ὅπου πολλά καὶ σχετικά με τὴ γλώσσα τῶν κατοίκων τῆς Θάσου ἐγγράφα. Για τὸ ζωντανὸ γλωσσικὸ ἀκόμη ἰδίωμα τῶν Θασίων τῆς νεότερης ἐποχῆς, δηλαδὴ τῆς δεκαετίας τοῦ 1950 καὶ ἐντεύθεν, βλ. ενδεικτ. *Δημητρίου Ε. Τομπαῖδη*, *Τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τῆς Θάσου*, *Διατριβὴ ἐπὶ διδακτορία*, Θεσσαλονίκη 1967, *Γιάννης Βαρδαβοῦλιας*, *Ἐπισημειωτικὴ λέξις, παροιμίες καὶ γλώσσα τοῦ Θεολόγου*, *Θασιακά*, Καβάλα 1986, τ. 3(1986), σ. 7-66, *Γιάννης Βαρδαβοῦλιας*, *Ἐπισημειωτικὸ ἰδίωμα τοῦ Θεολόγου. Ἐνα σύντομο γλωσσάρι*, *Θασιακά*, Καβάλα 1987, τ. 4(1987), σ. 7-89, *Γιάννης Βαρδαβοῦλιας*, *Ἐπισημειωτικὸ ἰδίωμα τοῦ Θεολόγου. Ἐνα σύντομο γλωσσάρι* (Μέρος 2ο), *Θασιακά*, Καβάλα 1988, τ. 5(1988), σ. 7-81, *Γιάννης Βαρδαβοῦλιας*, *Ἐπισημειωτικὸ ἰδίωμα τοῦ Θεολόγου. Ἐνα σύντομο γλωσσάρι (Συμπλήρωμα)*, *Θασιακά*, Καβάλα 1989, τ. 6(1989), σ. 135-183, *Γιάννης Γ. Βαρδαβοῦλιας*, *Ἐπισημειωτικὸ ἰδίωμα τῆς περιοχῆς Θεολόγου Θάσου*, *Θασιακά*, Καβάλα 1992, τ. 7(1990-1991), σ. 463-554, *Σωτήρης Γερακοῦδης*, *Ἐπισημειωτικὰ ἰδίωμα μ' μι τα ἐλληνικοῦδία σ'...*, Εκδόσεις Νιραγός, Αστρίς Θάσου 2000.

Στην παρούσα εισήγηση ασχολούμαστε μόνο με μερικά γλωσσικά φαινόμενα, τα οποία παρατηρούνται στο γλωσσικό ιδίωμα των Θασίων της περιόδου της Τουρκοκρατίας.

Η εισήγηση βασίζεται κυρίως στα έγγραφα των απλών και ολιγογράμματων ανθρώπων, οι οποίοι με τον τρόπο τους κατέγραψαν, εντελώς ανυποψίαστοι, τη γλώσσα τους. Τη γλώσσα των Θασίων.

Οι "συγγραφείς" των κειμένων αυτών, είναι δυνατόν να χωρισθούν στις εξής κατηγορίες⁴:

1. Σ' αυτούς που κατέχουν κατά το δυνατόν την καθαρεύουσα (λόγιοι, κληρικοί κ.ά.) και την καταγράφουν με τα γλωσσικά δεδομένα της εποχής. Ενδεικτικώς, αναφέρουμε⁵: "Διά του παρόντος ήμων και ένμαρτύρου γραμματος γραφομεν και όμολογοϋμεν ήμεις όλα τα αδέλφια" (28-03-1769)⁶. "όθεν εις ένδειξιν διηνεκῆ και παράστασιν μόνιμον έγένετο και τὸ παρὸν τῆ βεβαιώσει αυτών, ταῖς μαρτυρίαῖς τῶν ρήθέντων έντμοσάτων και τῆ έπιβεβαιώσει ήμων" (06-07-1847)⁷, "Και έπειδή ό ναός εύρέθη πολλά μικρός, οι δέ προσερχόμενοι προσκνηται διαμένουσιν έξω άπαντες και πολλάκις ύποφέρουσιν εκ τῆς κακοκαιρίας, έφάνη επάναγκες ή αύξησις του Ίερου τούτου Ναου" (19-12-1863)⁸.

2. Σ' αυτούς που ξέρουν λίγο την καθαρεύουσα και, καθώς την γράφουν, την κάνουν αχταρμά με τη μητρική τους γλώσσα. Ενδεικτικώς, αναφέρουμε: "Διά του παρόντος γραμματος όμολογω έγω ή καλουγρια Ήρατουδή⁹ και ή θυγατέρα μου ή Σμαράγδου ότι πώς έπουλήσαμι του ξι[η]ναργιου¹⁰ στου Κλησιδ¹¹ με

4. Βλ. ενδεικτ. Κωνσταντίνος Γ. Σταλίδης, "Τα οικογενειακά ονόματα (επώνυμα) των Θασίων σύμφωνα με τις πηγές. Ιστορική και γλωσσική θεώρηση", Θασιακά, Καβάλα 2001, τ. 10(1996-1997), σ. 584-585.

5. Στην εισήγηση αυτή αναφέρουμε ελάχιστα μόνο από τα πολλά αποδελτιωμένα παραδείγματα.

6. Κωνσταντίνος Ι. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1769-1909", Θασιακά, Καβάλα 1988, τ. 5(1988), σ. 104.

7. Νικόλαος Ρουδομέτωφ, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα από το Σωτήρος της Θάσου. Το αρχείο της οικογένειας Παπαστυλιανού (1847-1918)", Θασιακά, Καβάλα 1996, τ. 9(1994-1995), σ. 435.

8. Δημήτριος Κύρου, "Πληροφορίες για τις σχέσεις της Θάσου με τη Χαλκιδική και το Άγιον Όρος κατά τον 19ο αιώνα και τις αρχές του 20ού αιώνα", Θασιακά, Καβάλα 2005, τ. 12(2001-2003), σ. 404.

9. Το όνομα Ήρατουδή είναι θασίτικο γυναικείο όνομα, υποκορ. του Ήρατώ (Κωνσταντίνος Γ. Σταλίδης, "Τα γυναικεία βαπτιστικά ονόματα των Θασίων κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Ιστορική και γλωσσική θεώρηση", Θασιακά, Καβάλα 2006, τ. 13(2004-2006), σ. 471).

10. Το ξιγναριώ ή ξιναριό είναι ο τόπος διαμονής ζώων (Κων/νος Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θασιακά, Καβάλα 1986, τ. 3(1986), σ. 160) ή "ξι'ναριό: ξεγενναριό, ειδικό μέρος, συνήθως κοντά στο "μαντρί", όπου οδηγούνται για να γεννήσουν τα πρόβατα ή τα γίδια ενός κοπαδιού" (Βαρδαβούλιας, "Το γλωσσικό ιδίωμα του Θεολόγου", Θασιακά, 6(1989), ό.π., σ. 165).

11. Τοπωνύμιο με το όνομα "Κλησίδ", του υπάρχει "Λίγο πριν την Αλυκή, στον περιφερειακό δρόμο Κοινύρων Αστρίδας". Επίσης, "Κλησίδ" λέγεται και μια βουνοπλαγιά κάτω απ' ντου Φανό προς το μέρος του Παλουχωριού" (Βαρδαβούλιας, "Τοπωνύμια", Θασιακά, 7(1990-1991), ό.π., σ. 509).

ὄλον τὸ(ν) τόπον ἀπὸν οὐρίζει" (03-05-1778)¹², "κι διὰ τοῦ βέβηου τῆς ἀληθείας ἔδουσα τῆ(ν) παροῦσά μου ὁμολογία" (11-01-1793)¹³, "καὶ ἦτον ἄσπρα¹⁴ ἔδικά μου [...] κατὰ τὸ γράμμα ὁποῦ ἐστείλετε, καὶ κατὰ τὸν πούσουλαν¹⁵, τὰ ἔλαβα ἐγὼ ἐδῶ ὄλα ἀπὸ τοὺς καστρινούς¹⁶ [...] ὅθεν νὰ τοὺς δώσης τὴν ὁμολογίαν νὰ εἶναι ἀπειραχτοι, ὡς ἂν ὁποῦ εἰς τὸ ἐξῆς δέν χρεωστοῦν νὰ δώσουν κανένα παρά¹⁷, ἐπειδὴ τὰ ἔδωσαν μίαν φορὰν. Ταῦτα καὶ ὄχι ἄλλο" (16-05-1815)¹⁸, "αὐγουστις βασιλιου αὐγουστι ὄμου με την σιζιγός μου ἀναστασία μηχαλ εἰποβεβαιούμεε τὰ ἄνοθεν γεγραμένα" (14-03-1849)¹⁹.

3. Σ' αυτούς που εἶναι ολιγογράμματοι και γράφουν κουτσά - στραβά στη μητρική τους γλώσσα. Ενδεικτικῶς, αναφέρουμε: "Βασιλικος στρέγου τα ανοθεν" (16-09-1735)²⁰, "μηταξας μηχαλη γραφας και μαρτηρας" (03-05-1778)²¹, "φιρμά-νη²² δια να πλερόνη η ποταμιά²³ τα χαράτζια²⁴ και δοσήματα εις την Θεολόγου²⁵"

12. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1769-1909", *Θασιακά*, 5(1988), ὅ.π., σ. 104-105.

13. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1769-1909", *Θασιακά*, 5(1988), ὅ.π., σ. 105.

14. ἄσπρα, τα: νόμισμα της εποχής [ἄσπρα < ἄσπρος "λευκός" < λατιν. asper "τραχύς", λέξη που χαρακτηρίζει αργυρά χαραγμένα νομίσματα (βλ. και λατιν. nummi asperi "αργυρά νομίσματα"). Από το χρώμα του νομίσματος προέκυψε από τα βυζαντινά ακόμη χρόνια η σημασία "λευκός"].

15. πούσουλας / μπουσουλας / πούσουλος / μπουσουλος: 1. κουτί, 2. ναυτική πυξίδα, 3. (μεταφορ.) καθετί που τυποποιεί μια διαδικασία και παρέχει συγκεκριμένες, καθορισμένες οδηγίες [πούσουλας / μπουσουλας < αντιδάν. ιταλ. bussola "πυξίδα" < μεσαιων. λατιν. buxula < μεταγεν. λατιν. buxida < αρχ. πυξίς].

16. Καστρινοί είναι οι κάτοικοι του χωριού Κάστρο της Θάσου.

17. παράς, ο: νόμισμα της εποχής, το οποίο είναι η μικρότερη υποδιαίρεση της τουρκικής λίρας [< τουρκ. para < περσ. rāgā "τμήμα, κομμάτι"].

18. Κώστας Δ. Τσίμας, "Μια πειρατική επιδρομή στη Θάσο μέσα από ένα ανέκδοτο έγγραφο του 1815", *Θασιακά*, Καβάλα 2001, τ. 10(1996-1997), σ. 721-722.

19. Νικόλαος Τσιλογεώργης, "Το μετόχι της μονής Ιβήρων στο Κάστρο", *Θασιακά*, Καβάλα 2001, τ. 10(1996-1997), σ. 704.

20. Αναστάσιος Δ. Κατόλλας, "Η διαμόρφωση του δικαίου της ιδιοκτησίας και οι μεταβιβάσεις ακινήτων στη Θάσο την περίοδο της Τουρκοκρατίας", *Θασιακά*, Καβάλα 2005, τ. 12(2001-2003), σ. 245.

21. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1769-1909", *Θασιακά*, 5(1988), ὅ.π., σ. 105.

22. φερμάνι, το: 1. το διάταγμα του σουλτάνου, 2. διάταγμα, κανονιστική εντολή [< περισσοτουρκ. ferman].

23. Το χωριό Ποταμιά της Θάσου.

24. χαράτζι / χαράτσι, το: 1. ο κεφαλικός φόρος που πλήρωναν οι μὴ μουσουλμάνοι υπήκοοι της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, 2. κάθε είδους (συνήθως βαριά και άδικη) φορολογία [< αραβοτουρκ. haras].

25. Το χωριό Θεολόγος της Θάσου.

(00-02-1789)²⁶, "γιοργι λιγρος γραφας κε μαρτιρο" (05-07-1793)²⁷, "γιανις λειμονι γραφο κι ειποσχουμι μι τιν γινέκα μου την Τζακονά²⁸ κι τα πιδιά μας" (07-03-1817)²⁹, "σιμιονου το ετους στα(ν) πατρεφτικα μαγιου 8 1831. οταν πατρεφτικα ειμον ετον 18" (08-05-1831)³⁰, "Θεοδόσις αργίρι βεβεό κ(αι) διά του αγράματόν μου υπογραφομε δι(ά) τιν ενδισημότιτα³¹ του παπα-Φύλιπτον κ(αι) βάνου το δαχτύλον μου" (13-07-1848)³², "Κ(αι) λιπί κάτικι διά της σφραγίδος τις Κινότη(τος)" (13-10-1897)³³.

Φυσικά, όπως είναι κατανοητό, για το γλωσσικό ιδίωμα των Θασίων, το οποίο εξετάζουμε, ξεχωριστή σημασία έχουν τα κείμενα, τα οποία καταγράφουν οι ολιγογράμματοι "συγγραφείς", που είναι πιο κοντά στη μητρική τους γλώσσα και οι οποίοι, χωρίς να το υποψιάζονται καθόλου, καταγράφουν με την "αγραμματοσύνη" τους το γλωσσικό θησαυρό των Θασίων³⁴.

Τα σωζόμενα κείμενα της περιόδου της Τουρκοκρατίας, τα οποία μελετούμε, είναι γεμάτα ορθογραφικά λάθη. Όσο για τονικά σημεία, αυτά πια δεν έχουν καμιά σημασία. Όμως, όλα αυτά τα "ανορθόγραφα" δείχνουν τις φωνητικές μεταβολές, οι οποίες επήλθαν και είναι πια η νέα γλωσσική πραγματικότητα στη Θάσο κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Ενδεικτικώς, αναφέρουμε: "ομολογό υγό ι μαρία ει γυνοί του κοσταντί" (14-11-1791)³⁵, "Γράφο και μαρτηρο εγο ου Γηοργης του παπαγηάννη ειουναρηου 11 ετη 1793" (11-01-1793)³⁶, "καγό πνευματικώς παπά-γαλακτίων έγραφα καί μαρτιρω" (08-01-1823)³⁷, "αναστασις βασι-

26. Βακαλόπουλος, *Ίστορία τής Θάσου*, ό.π., σ. 53.

27. Απόστολος Ε. Βακαλόπουλος, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα των χρόνων της Τουρκοκρατίας", *Θασιακά*, Καβάλα 1987, τ. 4(1987), σ. 158.

28. Η Τζακονά είναι θασίτικο γυναικείο όνομα (Σταλίδης, "Τα γυναικεία βαπτιστικά ονόματα των Θασίων", *Θασιακά*, 13(2004-2006), ό.π., σ. 487-488).

29. Κωνσταντίνος Ι. Χιόνης, "Το αρχείο της οικογένειας Βαγγέλη Σταμπουλή", *Θασιακά*, Καβάλα 1995, τ. 8(1992-1993), σ. 155.

30. Γεώργιος Οικονομίδης, "Η εφαρμογή της πρακτικής ιατρικής στη Θάσο κατά τον 19ο αιώνα, μέσα από ένα χειρόγραφο κώδικα συνταγών της εποχής", *Θασιακά*, Καβάλα 1996, τ. 9(1994-1995), σ. 381.

31. Δηλ. την αιδεσιμότητα, λέξη η οποία αποδίδεται σε ιερωμένους. Παράβ. και αιδεσιμότητας, αιδεσιμολογιώτατος [*ο. αιδούμαι "σίβομαι, ντρέπομαι"*].

32. Τάσος Αθ. Γριτσόπουλος, "Το Αρχεϊόν Μαρίας Σταματίου Λασκαριδου Ποταμιάς", *Θασιακά*, Καβάλα 1992, τ. 7(1990-1991), σ. 351.

33. Θεοφάνης Χρ. Τσίμας, "Η μετάβαση από την τουρκική στην ελληνική δικαιοσύνη. Αγωγές Θασίων στα πρώτα ελληνικά δικαστήρια", *Θασιακά*, Καβάλα 2005, τ. 12(2001-2003), σ. 667.

34. Βλ. και Σταλίδης, "Τα γυναικεία βαπτιστικά ονόματα των Θασίων", *Θασιακά*, 13(2004-2006), ό.π., σ. 457-509.

35. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 96.

36. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1769-1909", *Θασιακά*, 5(1988), ό.π., σ. 106.

37. Νικόλαος Ρουδομέτωφ, "Το αρχείο της οικογένειας παπα-Ιωάννη από το Κάστρο της Θάσου", *Θασιακά*, Καβάλα 2005, τ. 12(2001-2003), σ. 581.

λη ηπωςχωμι" (17-07-1831)³⁸, "χιονα³⁹ χαροκοπου βεβεονο κε μην ιξεροντας γραματα βανο το δακτιλόν μου" (06-07-1847)⁴⁰, "Σημίωσης τὸ ωσα χαρίζη ή δροσινή⁴¹ τή θηγατέρα της αγκλαβήναν⁴²" (15-01-1861)⁴³, "ιοανις ανγγελω υποσχομη εις τάνοθεν" (04-04-1873)⁴⁴, "κυπριανός και ανανίας ηκουνόμη του μετοχήου υποσχόμεθα τα ανωθεν" (22-06-1875)⁴⁵, "ανναγνωστis μεταξ̄α βεβew τα ανουθεν" (22-08-1875)⁴⁶.

II. Παρατηρήσεις

A. Φωνητική

Από τα μελετηθέντα έγγραφα της περιόδου της Τουρκοκρατίας προκύπτουν οι παρακάτω γλωσσικές φωνητικές μεταβολές:

1. Πάθη φωνηέντων

1.1. Δίφθογγοι:

1. Η δίφθογγος αι καταγράφεται: 1.1. Με το γράμμα ε, πράγμα που σημαίνει ότι φωνητικά ακούγεται ως φθόγγος (e). 1.2. Με τα γράμματα η, ι, πράγμα που σημαίνει ότι ακούγεται ως φθόγγος (i).

2. Η δίφθογγος ει καταγράφεται: 2.1. Με τα γράμματα η, ι, υ, πράγμα που σημαίνει ότι ακούγεται ως φθόγγος (i).

3. Η δίφθογγος οι καταγράφεται: 3.1. Με τα γράμματα η, ι, υ, πράγμα που σημαίνει ότι ακούγεται ως φθόγγος (i).

1.2. Φωνήεντα:

1. Το φωνήεν ε καταγράφεται: 1.1. Με τα γράμματα ει, η, ι, υ, πράγμα που ση-

38. Αθανάσιος Χ. Κώστας, "Το μετόχι και οι ιδιοκτησίες της μονής Ιβήρων στην Καλλιμάχη Θάσου", *Θασιακά*, Καβάλα 2005, τ. 12(2001-2003), σ. 433.

39. Η Χιόνα είναι θασίτικο γυναικείο όνομα (Σταλίδης, "Τα γυναικεία βαπτιστικά ονόματα των Θασίων", *Θασιακά*, 13(2004-2006), ό.π., σ. 489).

40. Ρουδομέτωφ, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα από το Σωτήρος της Θάσου", *Θασιακά*, 9(1994-1995), ό.π., σ. 435.

41. Η Δροσινή είναι θασίτικο γυναικείο όνομα (Σταλίδης, "Τα γυναικεία βαπτιστικά ονόματα των Θασίων", *Θασιακά*, 13(2004-2006), ό.π., σ. 469).

42. Η Αγκλαβίνα είναι θασίτικο γυναικείο όνομα (Σταλίδης, "Τα γυναικεία βαπτιστικά ονόματα των Θασίων", *Θασιακά*, 13(2004-2006), ό.π., σ. 459-460).

43. Μ. Γ. Βαρβούνης, "Παρατηρήσεις με βάση ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα της Θάσου (1834-1918)", *Θασιακά*, Καβάλα 2001, τ. 10(1996-1997), σ. 144.

44. Ρουδομέτωφ, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα από το Σωτήρος της Θάσου", *Θασιακά*, 9(1994-1995), ό.π., σ. 443.

45. Ρουδομέτωφ, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα από το Σωτήρος της Θάσου", *Θασιακά*, 9(1994-1995), ό.π., σ. 444.

46. Μητροπολίτης Μαντινείας και Κυνουρίας Αλέξανδρος, "Αναζήτησις παρουσίας της Εκκλησίας Μαρωνείας στην Θάσο", *Θασιακά*, Καβάλα 2001, τ. 10(1996-1997), σ. 71.

μαίνει ότι ακούγεται ως φθόγγος (i).

2. Το φωνήεν η καταγράφεται: 2.1. Με τα γράμματα ι, οι, υ, πράγμα που σημαίνει ότι ακούγεται ως φθόγγος (i).

3. Το φωνήεν ι καταγράφεται: 3.1. Με τα γράμματα ει, οι, πράγμα που σημαίνει ότι ακούγεται ως φθόγγος (i).

4. Το φωνήεν ο καταγράφεται: 4.1. Με το γράμμα ο, πράγμα που σημαίνει ότι ακούγεται ως φθόγγος (o). 4.2. Με τη δίφθογγο ου, πράγμα που σημαίνει ότι ακούγεται ως φθόγγος (u).

5. Το φωνήεν υ καταγράφεται: 5.1. Με τα γράμματα η, ι, πράγμα που σημαίνει ότι ακούγεται ως φθόγγος (i).

6. Το φωνήεν ω καταγράφεται: 6.1. Με το γράμμα ο, πράγμα που σημαίνει ότι ακούγεται ως φθόγγος (o). 6.2. Με τη δίφθογγο ου, πράγμα που σημαίνει ότι ακούγεται ως φθόγγος (u).

Γενικώς, παρατηρούμε ότι:

1. Οι άτονες δίφθογγοι αι, ει, οι, ου αλλάζουν φωνητική και η μεν αι ακούγεται ως φθόγγος (e, i), οι δίφθογγοι ει, οι αλλάζουν φωνητική και ακούγονται ως φθόγγος (i), ενώ η δίφθογγο ου ακούγεται ως φθόγγος (u).

2. Τα άτονα φωνήεντα ε, η, υ αλλάζουν φωνητική και ακούγονται ως φθόγγος (i).

3. Το άτονο φωνήεν ι δεν αλλάζει φωνητική και ακούγεται ως φθόγγος (i).

4. Το άτονο φωνήεν ο είτε παραμένει ως φθόγγος (o) είτε αλλάζει φωνητική και ακούγεται ως φθόγγος (u).

5. Επίσης, παρατηρούμε ότι στο γλωσσικό ιδίωμα των Θασίων αποβάλλονται τα άτονα φωνήεντα. Ενδεικτικώς, αναφέρουμε: "τρία [ελαιόδενδρα] εις πιρπάδ-κω"⁴⁷ (02-03-1882)⁴⁸, "τέσσερα [ελαιόδενδρα] στο Σπτούδι στο χωράφι το Μποντάδικο" (27-03-1889)⁴⁹.

Όμως, ο παραπάνω κανόνας δεν τηρείται. Ενδεικτικώς, αναφέρουμε: "ο γήοργης" (29-06-1731)⁵⁰, "τόν άνεισιόν μου κήο γιαννάκη [...] τοῦ άνεισιού μου κήο γιαννάκη" (16-09-1735)⁵¹, "γιώοργις προιστώς" (16-01-1754)⁵², "γηράκις μάοτης" (10-03-1758)⁵³,

47. Το "Πιρπάδικο" είναι τοπωνύμιο στη Θάσο.

48. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 150.

49. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 153.

50. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 88.

51. Καπόλλας, "Η διαμόρφωση του δικαίου της ιδιοκτησίας", *Θασιακά*, 12(2001-2003), ό.π., σ. 245.

52. Κωνστ. Ι. Χιόνη, "Ανέκδοτα έγγραφα της Θάσου αναφερόμενα στο έθιμο του "παλληκαριάτικου" και "κοιτσιάτικου"", *Μακεδονικά, Θεσσαλονίκη* 1974, τ. 14(1974), σ. 141.

53. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), σ. 90.

"του πιριβόλι όπο ήνι εις τις παπαγιόργινας του σπίτι" (24- 10-1795)⁵⁴.

1.3. Παραδείγματα

Οι παραπάνω παρατηρήσεις προκύπτουν από πολλά παραδείγματα. Ενδεικτικώς αναφέρουμε:

1. **αι > ε:** "τα πεδιά" (29-06-1731)⁵⁵, "εγώ η δούκηνα ηπόσχωμε τα άνοθεν" (12-02-1749)⁵⁶, "γιοργι λιγιρος γραψας κε μαρτιρο" (05-07-1793)⁵⁷, "γιανις λειμονι γραφο κι ειποςχουμι μι τιν γινέκα μου" (07-03-1817)⁵⁸, "μάλιστα έχει και τιν τζέτουλα⁵⁹ και να την τεργιασις" (21-12-1824)⁶⁰, "με τον αλιβρόμηλον οπου ήνε εις των μήλον" (02-06-1827)⁶¹, "Θεοδόσις αργίρι βεβεό κ(αι) διά του αγράματόν μου υπογραφομε" (13-07-1848)⁶², "τα ελεόδενδρα απού επείρα" (01-03-1851)⁶³, "κè τò μèn περίσεβμα να λαμβάνω" (20-10-1886)⁶⁴, "ό ύποφενόμενος [...] ώς προγαμιέαν δωρεάν [...] τò δικέομα" (22-08-1893)⁶⁵.

2. **αι > η:** "εγώ η δούκηνα ηπόσχωμε τα άνοθεν" (12-02-1749)⁶⁶, "ωμωλωγούμη

54. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 97.

55. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 88.

56. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 88.

57. Βακαλόπουλος, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα", *Θασιακά*, 4(1987), ό.π., σ. 158.

58. Χιόνης, "Το αρχείο της οικογένειας Βαγγέλη Σταμπουλή", *Θασιακά*, 8(1992-1993), ό.π., σ. 155.

59. Η τζέτουλα / τσέτουλα είναι μικρό ξύλο, στο οποίο σημειώνονται με εγχοπές τα ισόποσα χρέη, οι ισόποσες απολήψεις τροφίμων (άρτος, αλεύρι, γάλα κ.ά). Επίσης, είναι δύο όμοια ξυλάκια, τα οποία ταυτίζονται στις εγχοπές και τα οποία κρατούν δύο άνθρωποι, προκειμένου να βεβαιώσουν το γνήσιο του πράγματος σε ανταλλαγές, σε διαπραγματεύσεις κ.ά. [τσέτουλα < βενετ. cetola / zetola < μεσαιων. λατιν. schedula / scindula, υποκορ. του λατιν. scheda / scida "σελίδα, φύλλο χαρτιού" < αρχ. σχίδη / σχίζα / σχίξη "σκίζα, τεμάχιο κομμένου ξύλου, πελεκούδι", βλ. και αρχ. ελλην. σχένδυλα ή σχενδύλη, η "εργαλείο ξυλοουργού ή σιδηρουργού"].

60. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 165.

61. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 106.

62. Γριτσόπουλος, "Το Αρχείο Μαρίας Σταματίου Λασκαρίδου Ποταμιάς", *Θασιακά*, 7(1990-1991), ό.π., σ. 351.

63. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 108.

64. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 130.

65. Σμαρώ Γιολδάση-Τσιρταβή, "Ανέκδοτο έγγραφο της Θάσου αναφερόμενο στο έθιμο του "κοριτσιάτικου", *Θασιακά*, Καβάλα 1984, τ. 1(1984), σ. 38.

66. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 88.

μής της φλούρας τα πηδηά" (27-04-1762)⁶⁷, "ειληοδιτρα στη καστανιά⁶⁸ διον" (17-01-1793)⁶⁹, "δια του βέβηου [...] διά του βέβηου" (11-01-1793)⁷⁰, "ηπόσχουμη και πουλό τα άνουθεν" (08-08-1856)⁷¹.

3. αι > ι: δια του βεβιον τις αλιθιας" (01-05-1793)⁷², "αναστασις βασιλη ηπωςχωμι" (17-07-1831)⁷³.

4. ε > ει: "ειληοδιτρα στη καστανιά διον" (17-01-1793)⁷⁴, "τρεις πεισοέτης⁷⁵" (28-09-1901)⁷⁶, "τῶ οικόπειδον ὁ περδεικούλης⁷⁷ τῶ ἔδωσεν" (02-09-1906)⁷⁸.

5. ε > η: "μηταξιάς μηγάλη μάρτηρας" (25-01-1754)⁷⁹, "γηράκις μάρτης" (10-03-1758)⁸⁰, "κι αντής δηα τ' ηκίνω το δέτρο τον ἔδωσε το δέτρο ὅπω πίρη από τω ει[η]ώ τω τω βασιλικό" (30-09-1762)⁸¹, "εγὼ υ βηνετήα⁸²" (24-10-1789)⁸³, "διά γρόσια⁸⁴ ηκατόν ἤκουσι τρία" (21-02-1874)⁸⁵, "νά τὰ λάβητι μόνοι σας" (15-06-

67. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὁ.π., σ. 90.

68. Η Καστανιά είναι τοπωνύμιο στο χωριό Θεολόγος της Θάσου (Βαρδαβούλιας, "Τοπωνύμια", *Θασιακά*, 7(1992), ὁ.π., σ. 506).

69. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὁ.π., σ. 142.

70. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1769-1909", *Θασιακά*, 5(1988), ὁ.π., σ. 105.

71. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὁ.π., σ. 148.

72. Κωνσταντίνος Τσιάτας, "Το κτίσμα που εστέγασε την ελληνική σχολή Θεολόγου", *Θασιακά*, Καβάλα 1987, τ. 4(1987), σ. 149.

73. Κώστας, "Το μετόχι και οι ιδιοκτησίες της μονής Ιβήρων", *Θασιακά*, 12(2001-2003), ὁ.π., σ. 433.

74. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὁ.π., σ. 142.

75. Η πετσέτα είναι κομμάτι από ύφασμα, το οποίο χρησιμοποιούμε κυρίως για σκούπισμα των χεριών, του προσώπου και διαφόρων αντικειμένων [*ιταλ. pezzeta < υποκορ. του μεσαιων. ιταλ. pezza < κομμάτι υφάσματος < μεσαιων. λατιν. pettia*].

76. Κωνσταντίνος Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, Καβάλα 1986, 3(1986), σ. 172.

77. Ανδρικό όνομα των Θασίων.

78. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὁ.π., σ. 168.

79. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὁ.π., σ. 89.

80. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὁ.π., σ. 90.

81. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὁ.π., σ. 91.

82. Η Βενετία είναι θασιτικό γυναικείο όνομα (Σταλίδης, "Τα γυναικεία βαπτιστικά ονόματα των Θασίων", *Θασιακά*, 13(2004-2006), ὁ.π., σ. 467).

83. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὁ.π., σ. 95.

84. Τα γρόσια είναι νόμισμα της εποχής [*μεσαιων. γρόσιν < βενετ. grosso < πικνός < μεσαιων. λατιν. (denarius) grossus, είδος νομίσματος*].

85. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὁ.π., σ. 157.

1885)⁸⁶, "ποκάμισα πέντη" (28-09-1901)⁸⁷.

6. ε > ι: "γιώργις πρωιστώς" (16-01-1754)⁸⁸, "νά εΐμαστε άπουκραιτά καί διά βιβαίωσιν άληθινή έγγραφα του παρόν γραμμα" (03-05-1778)⁸⁹, "διά γρόσια -12-ήγων δώδικα" (03-05-1778)⁹⁰, "δια γρόσια 15:30, ήγουν δέκα πέτι" (11-01-1793)⁹¹, "Ετιρον δεντρο ενα ης ποτο⁹² στι ροδιά⁹³ πόλισα" (17-01-1793)⁹⁴, "ειληροδιτρα στη καστανιά διον [...] γιναρίου 17" (17-01-1793)⁹⁵, "τον Μιταξά του Δημήτρη [...] διά γρόσια ινέα" (02-07-1793)⁹⁶, "γιοργι λιγιρος γραψας κε μαρτιρο" (05-07-1793)⁹⁷, "του πιριβόλι όπο ήνι εις τις παπαγιόργινας του σπίτι" (24- 10-1795)⁹⁸, "επούλι-σα τα δέτρα ει στα κινερα⁹⁹ όπο μι άφισι ο άντρας μου εις τιν διαθήκην οπό έκα-μι" (22-10-1799)¹⁰⁰, "Με του παρόν φανιρώνου ιγώ ου Γιάννης του Λιμονή κι η γυνάικα μου η Τζακόνα κι του πιδί μας ονόματος Κωστατής το πως εκάμαμι τα σπίτια μας τράνπα¹⁰¹ κι πιάσαμι του δικό μο γρόσια 500 κι του Αγουστή του πια-σαμι γρόσια διακόσια κι δεν έχομι ένας εις τουν άλλουν μας αντιλογίαν" (07-03-1817)¹⁰², "ήξεβρε ότι καί τις παράδις τής έχω πάρμένους" (21-12-1824)¹⁰³, "η γυνή μου Βινιτούδα" (29-12-1825)¹⁰⁴, "σιμείονο τα ειτι πίρι ο κάθι ένας" (χ.χ.)¹⁰⁵, "με τον

86. Γεώργιος Αυγουστίδης, "Ανέκδοτα έγγραφα των ετών 1846-1903", Θασιακά, Καβάλα 1987, τ. 4(1987), σ. 135.

87. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θασιακά, 3(1986), ό.π., σ. 172.

88. Χιόνης, "Ανέκδοτα έγγραφα της Θάσου", Μακεδονικά, 14(1974), ό.π., σ. 141.

89. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1769-1909", Θασιακά, 5(1988), ό.π., σ. 105.

90. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1769-1909", Θασιακά, 5(1988), ό.π., σ. 105.

91. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1769-1909", Θασιακά, 5(1988), ό.π., σ. 105.

92. Ο Ποτός είναι χωριό της Θάσου.

93. Ροδιά, η, Με το όνομα "Ρουδιά, η", υπάρχει τοπωνύμιο στη Θάσο "Στο δρόμο Θεολόγου - Πο-τού (Β)" (Βαρδαβούλιας, "Τοπωνύμια", Θασιακά, 7(1992), ό.π., σ. 542).

94. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θασιακά, 2(1985), ό.π., σ. 144.

95. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θασιακά, 2(1985), ό.π., σ. 142.

96. Βακαλόπουλος, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα", Θασιακά, 4(1987), ό.π., σ. 157.

97. Βακαλόπουλος, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα", Θασιακά, 4(1987), ό.π., σ. 158.

98. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θασιακά, 1(1984), ό.π., σ. 97.

99. Τα Κοίνυρα είναι περιοχή στην ανατολική Θάσο (Βαρδαβούλιας, "Τοπωνύμια", Θασιακά, 7(1992), ό.π., σ. 510-511).

100. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θασιακά, 1(1984), ό.π., σ. 99.

101. Η λέξη τράνπα / τράμπα σημαίνει "αλλαγή" [< τουρκ. *trampa* "αλλαγή"].

102. Χιόνης, "Το αρχείο της οικογένειας Βαγγέλη Σταμπουλή", Θασιακά, 8(1992-1993), ό.π., σ. 155.

103. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θασιακά, 2(1985), ό.π., σ. 165.

104. Βακαλόπουλος, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα", Θασιακά, 4(1987), ό.π., σ. 158.

105. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θασιακά, 1(1984), ό.π., σ. 100.

αλιβρόμηλον οπού ήνε εις των μήλων" (02-06-1827)¹⁰⁶, "και να μὰς το στέλνη ειδο ταύτα μένουμι [...] χειριτήματα πόλα και όλους σας" (19-07-1857)¹⁰⁷, "ιγω ο δου-κας ιποσχομε" (09-05-1875)¹⁰⁸, "να τὰ λάβητι μόνοι σας [...] περι τήν ύπόθεσιν ἀπό μὲ γράφειτι μί τήν ἄλλην τήν ἐπιστολήν [...] ἐπειδὴς μὲ τὸ ζήτησαν [...] και να μὲ γράψεις [...] εις τὰς 10 πέντι να βριθειτε εις Καβάλαν" (15-06-1885)¹⁰⁹, "και εἶπεσ ὅτι θὰ ἰροτήσης" (12-10-1886)¹¹⁰, "ὄσι λογαριασμί [...] και τους κιτάξαμι" (χ.χ.)¹¹¹.

7. ε > υ: "ομολογὸ υγὸ ι μαρία ει γυνοί του κοσταντί" (14-11-1791)¹¹², "ὕγὸ δε θέτο τὸν σταυρον" (18-02-1884)¹¹³, "ὕπηδὴ ἠπάρχη πλησίον εἶς τὸ ἄνοθεν δοβάριον" (χ.χ.)¹¹⁵.

8. ει > ι: "Σημίωσης τό ωσα χαρίζη ἡ δροσινὴ τὴ θηγατέρα της αγκλαβήναν" (15-01-1861)¹¹⁶, "ἐν πάσι περιπτώσι" (22-08-1893)¹¹⁷.

9. ει > υ: "ἔν κύπον κύμενον εἶς τον πουρόν"¹¹⁸ (18-12-1892)¹¹⁹.

10. η > ει: "ομολογὸ υγὸ ι μαρία ει γυνοί του κοσταντί" (14-11-1791)¹²⁰, "μὲ τήν περιοχεῖν της" (22-08-1893)¹²¹.

11. η > ι: "του κυρ διμήτρι" (29-06-1731)¹²², "γηράκις μάρτης" (10-03-1758)¹²³,

106. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὁ.π., σ. 106.

107. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὁ.π., σ. 160.

108. Κωνσταντίνος Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου. Αρχεῖον Σουζάνας Τζιάτα", *Θασιακά*, Καβάλα 1987, τ. 4(1987), σ. 99.

109. Αυγουστίδης, "Ανέκδοτα έγγραφα των ετών 1846-1903", *Θασιακά*, 4(1987), ὁ.π., σ. 135.

110. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὁ.π., σ. 161.

111. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὁ.π., σ. 106.

112. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὁ.π., σ. 96.

113. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὁ.π., σ. 151.

114. Το δοβάριον / ντουβάρι είναι ο τοίχος [δοβάριον / ντουβάρι < τουρκ. duvar < περσ. dīwār "τοίχος"].

115. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὁ.π., σ. 154.

116. Βαρβουίνης, "Παρατηρήσεις", *Θασιακά*, 10(1996-1997), ὁ.π., σ. 144.

117. Σμαρῶ Γιολλάση-Τσιραβή, "Ανέκδοτο έγγραφο της Θάσου", *Θασιακά*, 1(1984), ὁ.π., σ. 39.

118. Με το όνομα "Πουρός, ου" και "Πουρούς, η" υπάρχουν τοπωνύμια στη Θάσο (*Βαρδαβούλιας*, "Τοπωνύμια", *Θασιακά*, 7(1992), ὁ.π., σ. 538).

119. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὁ.π., σ. 178.

120. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὁ.π., σ. 96.

121. Σμαρῶ Γιολλάση-Τσιραβή, "Ανέκδοτο έγγραφο της Θάσου", *Θασιακά*, 1(1984), ὁ.π., σ. 38.

122. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὁ.π., σ. 87.

123. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὁ.π., σ. 90.

"τον έδωσε το δέτρο όπω πίρη απώ τω ει[η]ώ τω τω βασιλικό" (30-09-1762)¹²⁴, "ομολογό υγό ι μαρία ει γυνοί του κοσταντί" (14-11-1791)¹²⁵, "επούλισα τα δέτρα ει στα κινερα όπο μι άφισι ο άντρας μου εις τιν διαθίκην οπό έκαμι" (22- 10- 1799)¹²⁶, "αναστασις βασιλη ηπωσχωμι" (17-07-1831)¹²⁷, "τις ιδίας [...] καί μεμαρτηριμένον [...] ίνα χρσιυμεύσει [...] έν πάσι περιπτώσι [...] Δημητράκις" (22-08-1893)¹²⁸.

12. η > οι: "λάσκαροι τζαγκάρη" (29-06-1731)¹²⁹, "ομολογό υγό ι μαρία ει γυνοί του κοσταντί" (14-11-1791)¹³⁰, "Καγώ φυλακτός βαρσαμά εγγικειτίς καί πλοιροσίς" (23-04-1871)¹³¹.

13. η > υ: "άπό τίν σίμερον ύμέραν" (30-04-1787)¹³², "έν κύπον κύμενον είς τον πουρόν" (18-12-1892)¹³³, "ίνα χρσιυμεύσει" (22-08-1893)¹³⁴.

14. ι > ει: "δήλον γείνεται" (22-08-1893)¹³⁵.

15. ι > η: "ωμωλωγούμη ιμής της φλούρως τα πηδηά" (27-04-1762)¹³⁶, "φιρμάνη δια να πλερόνη η ποταμία τα χαράτζια και δοσήματα εις την Θεωλόγου" (00-02-1789)¹³⁷, "Σημίωσης τó ωσα χαρίζη ή δροσινή τή θηγατέρα της αγκλαβήναν" (15-01-1861)¹³⁸, "το Νότηον μέρος" (22-08-1893)¹³⁹, "είς θέσην άλώνιον⁴⁰ [...] παρ' αξιοτήμον" (22-08-1893)¹⁴¹.

124. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 91.

125. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 96.

126. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 99.

127. Κώστας, "Το μετόχι και οι ιδιοκτησίες της μονής Ιβήρων", *Θασιακά*, 12(2001-2003), ό.π., σ. 433.

128. Σμαρώ Γιολδάση-Τσιρταβή, "Ανέκδοτο έγγραφο της Θάσου", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 38, 39.

129. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 87.

130. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 96.

131. Αυγουστίδης, "Ανέκδοτα έγγραφα των ετών 1846-1903", *Θασιακά*, 4(1987), ό.π., σ. 135.

132. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 141.

133. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 178.

134. Σμαρώ Γιολδάση-Τσιρταβή, "Ανέκδοτο έγγραφο της Θάσου", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 39.

135. Σμαρώ Γιολδάση-Τσιρταβή, "Ανέκδοτο έγγραφο της Θάσου", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 38.

136. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 90.

137. Βακαλόπουλος, *Ιστορία της Θάσου*, ό.π., σ. 53.

138. Βαρβούνης, "Παρατηρήσεις", *Θασιακά*, 10(1996-1997), ό.π., σ. 144.

139. Σμαρώ Γιολδάση-Τσιρταβή, "Ανέκδοτο έγγραφο της Θάσου", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 38.

140. Τοπωνύμιο με το όνομα "Αλών, τ'" υπάρχει "Στο δρόμο απ' το Θεολόγο για του Λ'βάδ' μετά του Κιλί και πριν απ' του Πυργί" (Βαρδαβούλιας, "Τοπωνύμια", *Θασιακά*, 7(1992), ό.π., σ. 485).

141. Σμαρώ Γιολδάση-Τσιρταβή, "Ανέκδοτο έγγραφο της Θάσου", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 38, 39.

16. ι > οι: "Ἐν Καζαβήτοι¹⁴²" (22-08-1893)¹⁴³.

17. ο > ου: "τα δέτρα όπου ίχαμη ης τω χωρηού θεωλόγου απού τη παπακιά¹⁴⁴ έως τω πουτώ¹⁴⁵" (27-04-1762)¹⁴⁶, "όμουλογῶ ἐγὼ ἢ καλονογιά Ἡρατουδὴ καὶ ἢ θυγατέρα μου ἢ Σμαράγδου ὅτι πῶς ἐπουλήσαμε τοῦ ξι[η]ναοιοῦ στοῦ Κλησίδι με ὄλον τὸ(ν) τόπου ἀποῦ οὐρίζει" (03-05-1778)¹⁴⁷, "νά εἴμαστε ἀπονοκραιτὰ καὶ διὰ βιβαίωσιν ἀληθινὴ ἔγραφα του παρὸν γράμμα" (03-05-1778)¹⁴⁸, "δια τοῦ βέβηου [...] διὰ τοῦ βέβηου" (11-01-1793)¹⁴⁹, "πος δινο παλικαριατικου σπιτι εις τιν αγι(αν) παρασκαιβι¹⁵⁰" (01-05-1793)¹⁵¹, "κι δεν έχομι ένας εις τον άλλουν μας αντιλογίαν" (07-03-1817)¹⁵², "ένα καθερίδι¹⁵³ εἰς τοῦ πουρνούσοῦς τοῦ μήλου" (15-11-1853)¹⁵⁴, "βλατί¹⁵⁵ κόκινου [...] κίτρινον [...] 3 προνοκέφαλα πασμαδουτά¹⁵⁶ [...] 2 τσεμπέρια¹⁵⁷ πουλίτικα¹⁵⁸" (15-02-864)¹⁵⁹, "διὰ γρόσια ηκατόν ἤκουσι τρία" (21-02-1874)¹⁶⁰, "τέσ-

142. Το Καζαβίτι είναι χωριό της Θάσου.

143. Σμαρώ Γιολλάση-Τσιρταβή, "Ανέκδοτο έγγραφο της Θάσου", *Θασιακά*, 1(1984), ὅ.π., σ. 38.

144. Η Μπαμπτακιά είναι τοπωνύμιο, το οποίο βρίσκεται "Στο δρόμο Θεολόγου-Ποτού (Γ), μετά ντον Αἰ-Γιάνν' ντου (μ)Πρόδρομου" (Βαρδαβούλιας, "Τοπωνύμια", *Θασιακά*, 7(1992), ὅ.π., σ. 475, 524).

145. Είναι ο Ποτός της Θάσου.

146. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὅ.π., σ. 90.

147. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1769-1909", *Θασιακά*, 5(1988), ὅ.π., σ. 104-105.

148. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1769-1909", *Θασιακά*, 5(1988), ὅ.π., σ. 105.

149. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1769-1909", *Θασιακά*, 5(1988), ὅ.π., σ. 105.

150. Με το όνομα "Αγία Παρασκιβή, η" απαντά 1. ενοριακός ναός "του Πάν Μαχαλά" στον Θεολόγο, 2. ναός στην Αστρίδα κοντά "στον Ψλόν ντον άμμου", 3. Στην Αστρίδα κοντά "στον (μ)Πρίνου" (Βαρδαβούλιας, "Τοπωνύμια", *Θασιακά*, 7(1992), ὅ.π., σ. 478).

151. Τσιάτας, "Το κτίσμα", *Θασιακά*, 4(1987), ὅ.π., σ. 149.

152. Χιόνης, "Το αρχείο της οικογένειας Βαγγέλη Σταμπούλη", *Θασιακά*, 8(1992-1993), ὅ.π., σ. 155.

153. Το καθερίδι "καθερίδ, του" είναι μικρή μπουλιασμένη ελιά (Βαρδαβούλιας, "Το γλωσσικό ιδίωμα του Θεολόγου", *Θασιακά*, 4(1987), ὅ.π., σ. 47-48).

154. Κωνσταντίνος Ι. Χιόνης, "Η συμβολή της Εκκλησίας στην κοινωνική περιθαλψη των ορφανών της Θάσου κατά τους τελευταίους αιώνες της Τουρκοκρατίας. Ο θεσμός των ορφανοεπιτρόπων", *Η Καβάλα και η περιοχή της*, Πρακτικά, Θεσσαλονίκη 1980, σ. 490.

155. Το βλατί / βλαττί είναι ύφασμα ή φόρεμα πολυτελές, συχνά κόκκινο, μεταξωτό [βλατί < μεσαιων. βλατίν < μεσαιων. βλαττίον < υποκορ. του βλάττα < λατιν. blatta "πορφύρα, μεταξοσκώληκας"].

156. Ο μπασμάς είναι είδος βαμβακερού υφάσματος χρωματιστού, τσίτι [πασμαδωτός < μπασμάς < τουρκ. basma "1. πάτημα, 2. στάμπωμα, στάμπα, 3. πίεση, 4. εκτύπωση, 5. έντυπο, 6. εμπρομέ" < τουρκ. basmak "πιέζω, τυπώνω"].

157. Το τσεμπέρι είναι μαντίλι από λεπτό ύφασμα που φορούν οι γυναίκες στο κεφάλι [< τουρκ. çember "1. κύκλος, περιφέρεια, 2. δακτύλιος, στεφάνη, κρίκος, 3. στεφάνι, 4. τσεμπέρι"].

158. Πολίτικα, δηλαδή από την Κωνσταντινούπολη.

159. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὅ.π., σ. 151.

160. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὅ.π., σ. 157.

σειρες Πουδγιές¹⁶¹ [...] ένα τσυκέτου¹⁶² (28-09-1901)¹⁶³, "1: μίλου στα κίνερα με τα άλουγά τους" (χ.χ.)¹⁶⁴, "από τονν μίλου στην πουταμιά¹⁶⁵" (χ.χ.)¹⁶⁶, "από ουμουλο-γίες" (χ.χ.)¹⁶⁷, "είς Σωτιροῶς¹⁶⁸ [...] εἷς Σωτίρους" (27-10-1905)¹⁶⁹, "έξου τῆς περιουχῆς" (08-11-1910)¹⁷⁰.

18. ο > ω: "εγώ η δούκηνα ηπόσχωμε τα άνοθεν" (12-02-1749)¹⁷¹, "δηα γρώσια 5" (25-01-1754)¹⁷², "ωμωλογώ εγώ ω γέρω μαθεῶς¹⁷³ του τζανή¹⁷⁴ τω πως επούλησα των δημήτρη του παπαιωάνη στω αγά¹⁷⁵ δέντρα δηῶ δηα γρώσηα εφτάμησι" (10-03-1758)¹⁷⁶, "διὰ της παρούσης μας ωμωλογίας και καθωληκ(ή)ς απωδίξεως ωμωλογούμη ιμής της φλούρω¹⁷⁷ τα πηδηά ω διδημήτρησ και ω παβλως τω πως επουλήσαμε [...] τα δέτρα άπου ίχαμη ης τω χωρηού θεωλόγου άπου τη παπακιά έως τω πουτώ" (27-04-1762)¹⁷⁸, "φιρμάνη δια να πλερόνη η ποταμιά τα χαράτζια και δοσήματα εις την Θεωλόγου" (00-02-1789)¹⁷⁹, "αναστασις βασιλη ηπωςχωμι" (17-07-1831)¹⁸⁰, "Σημίοσης τὸ ωσα χαρίζη ή δροσινῆ τῆ θηγατέρα της αγλαβή-

161. Πουδγιά είναι η ποδιά.

162. Το τσικέτο είναι η ζακέτα [< γαλλ. jaquette "ένδυμα χωρικού" < υποκορ. του jaque < πιθ. jacques "χωρικός" < κύρ. όνομα Jacques "Ιάκωβος" ή jaque < αραβ. šakk "σάκκος"].

163. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θασιακά, 3(1986), ό.π., σ. 172.

164. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θασιακά, 1(1984), ό.π., σ. 100.

165. Το χωριό Ποταμιά της Θάσου.

166. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θασιακά, 1(1984), ό.π., σ. 101.

167. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θασιακά, 1(1984), ό.π., σ. 101.

168. Το χωριό Σωτήρος της Θάσου.

169. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θασιακά, 3(1986), ό.π., σ. 166.

170. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θασιακά, 3(1986), ό.π., σ. 155.

171. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θασιακά, 1(1984), ό.π., σ. 88.

172. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θασιακά, 1(1984), ό.π., σ. 89.

173. Το όνομα Μαθιός είναι ανδρικό θασιτικό όνομα, υποκορ. του Ματθαίος.

174. Το όνομα Τζανής είναι ανδρικό θασιτικό όνομα, μορφή του Ιωάννης.

175. Ο αγάς είναι πολιτικός και στρατιωτικός αξιωματούχος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας [< τουρκ. ağa "διοικητής"].

176. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θασιακά, 1(1984), ό.π., σ. 89.

177. Το όνομα Φλούρω είναι γυναικείο θασιτικό όνομα (Σταλίδης, "Τα γυναικεία βαπτιστικά ονόματα των Θασίων", Θασιακά, 13(2004-2006), ό.π., σ. 488).

178. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θασιακά, 1(1984), ό.π., σ. 90).

179. Βακαλόπουλος, Ιστορία της Θάσου, ό.π., σ. 53.

180. Κώστας, "Το μετόχι και οι ιδιοκτησίες της μονής Ιβήρων", Θασιακά, 12(2001-2003), ό.π., σ. 433.

ναν" (15-01-1861)¹⁸¹, "νά πληρώσου τὸ πωσόν" (20-10-1886)¹⁸².

19. οι > η: "Πρηκοσύμφωνον [...] πρηκοσυμώνου" (22-08-1893)¹⁸³.

20. οι > ι: "το μιράδι μας" (14-11-1791)¹⁸⁴, "3 τροβάδες¹⁸⁵ δήμιτι" (15-02-1864)¹⁸⁶, "κὲ η λιπὶ κλιρονόμι" (27-02-1872)¹⁸⁷, "καὶ σύμβολι τὶς χώρας ποταμίας" (07-03-1876)¹⁸⁸, "ἡμὶς δὲ μένομεν ξένι" (10-05-1888)¹⁸⁹, "ὄσι λογαριασμί και αν εἶχεν κιταχτίκανε [...] και τους κιτάξαμι" (χ.χ.)¹⁹⁰.

21. ου > ι: "Να διεις αμπάρια¹⁹¹ κούβελα¹⁹² / να διεις βιτσά¹⁹³ γιμάτα" (δημοτ. τραγούδι)¹⁹⁴.

22. υ > η: "εγὼ η δούκηνα ηπόσχωμε τα άνοθεν" (12-02-1749)¹⁹⁵, "γηράκις μάροτης" (10-03-1758)¹⁹⁶, "αναστασις βασιλη ηπωςχωμι" (17-07-1831)¹⁹⁷, "ένα καθεριδι εἰς τοῦ πουρνουσοῦς τοῦ μήλου" (15-11-1853)¹⁹⁸, "Σημίοσης τὸ ωσα χαρίζη ἡ δροσινή τῆ θηγατέρα της αγκλαβήναν" (15-01-1861)¹⁹⁹, "ένα 1 (ελαιόδενδρο) ηποκάτου εἰς τὴν ἔκκλησίαν" (18-10-1876)²⁰⁰, "καὶ μεμαρτηριμένον [...] παρ' αξιοτήμον

181. Βαρθούνης, "Παρατηρήσεις", Θεσσακιά, 10(1996-1997), ὅ.π., σ. 144.

182. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θεσσακιά, 3(1986), ὅ.π., σ. 130.

183. Σμαρῶ Γιολδάση-Τσιρταβή, "Ανέκδοτο έγγραφο της Θάσου", Θεσσακιά, 1(1984), ὅ.π., σ. 38.

184. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θεσσακιά, 1(1984), ὅ.π., σ. 96.

185. Ο τροβάς / ντορβάς / ντουρβάς / ντρουβάς / τορβάς είναι: 1. μικρός σάκος που κρέμεται από τον ώμο, 2. σακίδιο μέσα στο οποίο τοποθετείται τροφή για τα ζώα [< τουρκ. torba "σακίδιο"].

186. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θεσσακιά, 2(1985), ὅ.π., σ. 152.

187. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θεσσακιά, 3(1986), ὅ.π., σ. 144.

188. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θεσσακιά, 3(1986), ὅ.π., σ. 146.

189. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θεσσακιά, 3(1986), ὅ.π., σ. 130.

190. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θεσσακιά, 1(1984), ὅ.π., σ. 106.

191. Το αμπάρι είναι: 1. αποθηκευτικός χώρος, 2. αποθηκευτικός χώρος στο κύτος του πλοίου. [< τουρκ. apbar < περσ. apbār < αρχ. ελλην. ἐμπόριον].

192. Το κουβέλι είναι: 1. κυψέλη, 2. μέτρο χωρητικότητας των αιτηρών [< μεσαιων. *κυβέλιον < μεταγεν. κύβηλα "σπήλαιο, φωλιά άγριων θηρίων" ή σλαβ. k_b_l_].

193. Το βιτσι: 1. το βαρέλι, 2. μέτρο χωρητικότητας πλοίων. [βιτσι < βουτσι < μεσαιων. βουτσιόν < μεταγεν. βουτίον < *βυτίον < λατιν. buttis "βαρέλι" < μεταγεν. βο_τις "δοχείο, κάδος"].

194. Γεώργιος Αυγουστίδης, "Ένα πανάρχαιος χορός στα Καλύβια των Λιμεναρίων", Θεσσακιά, Καβάλα 1985, τ. 2(1985), σ. 84.

195. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θεσσακιά, 1(1984), ὅ.π., σ. 88.

196. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θεσσακιά, 1(1984), ὅ.π., σ. 90.

197. Κώστας, "Το μετόχι και οι ιδιοκτησίες της μονής Ιβήρων", Θεσσακιά, 12(2001-2003), ὅ.π., σ. 433.

198. Χιόνης, "Η συμβολή της Εκκλησίας", Πρακτικά, ὅ.π., σ. 490.

199. Βαρθούνης, "Παρατηρήσεις", Θεσσακιά, 10(1996-1997), ὅ.π., σ. 144.

200. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θεσσακιά, 3(1986), ὅ.π., σ. 147.

μαρτήρον [...] οί μάρτηρες" (22-08-1893)²⁰¹.

23. υ > ι: "αντόνι τζουκαλάς²⁰² μάρτιρας" (29-06-1731)²⁰³, "εις τον μίλο κοτά" (15-04-1784)²⁰⁴, "τα ωπία δέντρα ήνε στο πέργυρο²⁰⁵ στην παναγία" (26-09-1784)²⁰⁶, "γιοργι λιγιρος γραφας κε μαρτιρο" (05-07-1793)²⁰⁷, "γιανις λειμονι γραφο κι ειποσχουμι μι τιν γινέκα μου" (07-03-1817)²⁰⁸, "κε μην ιξεροντας γραματα βανο το δακτιλόν μου" (06-07-1847)²⁰⁹, "ιπογραφομε δι(α) τιν ενδισιμότιτα του παπα-Φιλίπου κ(αί) βάνου το δαχτιλον μου" (13-07-1848)²¹⁰, "ιγω ο δουκας ιποσχομε [...] με ιπογραφι"(09-05-1875)²¹¹.

24. ω > ο: "και μαρτυρό τα άνοθεν" (29-06-1731)²¹², "μετά τον αξιοπίστον μαρτύρον" (29-06-1731)²¹³, "Βασιλικος στρέγου τα ανοθεν" (16-09-1735)²¹⁴, "εγώ η δούκηνα ηπόσχωμε τα άνοθεν" (12-02-1749)²¹⁵, "φανερόνο ειγό ο γιοργάκις" (15-04-1784)²¹⁶, "ομολογό υγό ι μαρία ει γυνοί του κοζταντί ομο(υ) και τα πηδιά μου όλα ότι πως πολίσαμι το μιράδι μας" (14-11-1791)²¹⁷, "Γράφο και μαρτηρο εγο ου

201. Σμαρώ Γιολδάση-Τσιραβή, "Ανέκδοτο έγγραφο της Θάσου", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 39.

202. τζουκαλάς / τσουκαλάς είναι ο κατασκευαστής ή πωλητής τσουκαλιών, δηλαδή πήλινων αγγείων [τζουκαλάς / τσουκαλάς < τσουκάλι < υποκορ. του τσουν(κ)α < ιταλ. zucca "κολοκυθιά, κολοκίθα"].

203. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 87.

204. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 92.

205. Ο πέργυρος "πέργυρους, ου" είναι πέτρινος τοίχος που περικλείει ένα αμπέλι ή ένα χωράφι (Βαρδαβούλιας, "Το γλωσσικό ιδίωμα του Θεολόγου", *Θασιακά*, 5(1988), ό.π., σ. 29).

206. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 94.

207. Βακαλόπουλος, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα", *Θασιακά*, 4(1987), ό.π., σ. 158.

208. Χιόνης, "Το αρχείο της οικογένειας Βαγγέλη Σταμπούλη", *Θασιακά*, 8(1992-1993), ό.π., σ. 155.

209. Ρουδομέτωφ, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα από το Σωτήρος της Θάσου", *Θασιακά*, 9(1994-1995), ό.π., σ. 435.

210. Γριτσόπουλος, "Το Αρχείον Μαρίας Σταματίου Λασκαρίδου Ποταμιάς", *Θασιακά*, 7(1990-1991), ό.π., σ. 351.

211. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 4(1987), ό.π., σ. 99.

212. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 88.

213. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 87.

214. Κατόλλας, "Η διαμόρφωση του δικαίου της ιδιοκτησίας", *Θασιακά*, 12(2001-2003), ό.π., σ. 245.

215. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 88.

216. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 92.

217. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 96.

Γηοργης" (11-01-1793)²¹⁸, "βεβεονο κε μην ιξεροντας γραματα βανο το δακτιλόν μου" (06-07-1847)²¹⁹, "Σημείωσης τὸ ωσα χαρίζη ἡ δροσινῆ" (15-01-1861)²²⁰, "σμειόνο τα ειτι πῖρι ο κάθι ένας" (χ.χ.)²²¹, "ὕγὸ δε θέτο τὸν σταβρον" (18-02-1884)²²², "τὴν κατοτάτην σάλαν [...] ἀξίας χιλίων γροσιόν [...] τὰ ἄνοθεν γεγραμένα [...] ὅπως βούληται [...] παρ' ἀξιοτήμον μαρτήρον [...] ἐν πάσι περιπτώσι" (22-08-1893)²²³.

25. ω > ου: "Βασιλικος στρέγου τα ανοθεν" (16-09-1735)²²⁴, "ομολογούμε [...] το πως επουλήσαμεν" (11-02-1763)²²⁵, "ὄμουλογῶ ἐγὼ ἡ καλουγοιὰ Ἡρατουδὴ καὶ ἡ θυγατέρα μου ἡ Σμαράγδου ὅτι πὼς ἐπουλήσαμε τοῦ ξι[η]ναργιοῦ στοῦ Κλησίδι μὲ ὄλον τὸ(ν) τόπου ἀποὺ οὐρίζει" (03-05-1778)²²⁶, "έδουσα" (26-10-1790)²²⁷, "στου γιόργι τζακάρι του χουράφι" (16-11-1791)²²⁸, "ἐγὼ οὐ Σουτήρης [...] ἐγὼ οὐ Σουτήρης" (11-01-1793)²²⁹, "κι διὰ τοῦ βέβηου τῆς ἀληθείας ἔδουσα τῆ(ν) παροῦσά μου ὁμολογία" (11-01-1793)²³⁰, "εις τιν θυμουνια"²³¹ (01-05-1793)²³², "βασίλη σουτήρι μάρτυρας" (05-07-1793)²³³, "νὰ ἔχω νὰ δίδου" (11-01-1793)²³⁴, "εγω ο σουτήρις ματέχους"²³⁵ [...] ὁ Σουτήρις ματέχου ὑπόσχωμαι" (01-04-1823)²³⁶, "ἀπό πάνου" (02-06-1827)²³⁷, "κ(αί) βάνου το δαχτιλον μου" (13-07-

218. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1769-1909", *Θασιακά*, 5(1988), ὄ.π., σ. 106.

219. Ρουδομέτωφ, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα από το Σωτήρος της Θάσου", *Θασιακά*, 9(1994-1995), ὄ.π., σ. 435.

220. Βαρβούνης, "Παρατηρήσεις", *Θασιακά*, 10(1996-1997), ὄ.π., σ. 144.

221. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὄ.π., σ. 100.

222. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὄ.π., σ. 151.

223. Σμαρῶ Γιολδάση-Τσιρταβή, "Ανέκδοτο έγγραφο της Θάσου", *Θασιακά*, 1(1984), ὄ.π., σ. 38, 39.

224. Καπόλλας, "Η διαμόρφωση του δικαίου της ιδιοκτησίας", *Θασιακά*, 12(2001-2003), ὄ.π., σ. 245.

225. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὄ.π., σ. 92.

226. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1769-1909", *Θασιακά*, 5(1988), ὄ.π., σ. 104-105.

227. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὄ.π., σ. 95.

228. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὄ.π., σ. 96.

229. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1769-1909", *Θασιακά*, 5(1988), ὄ.π., σ. 105.

230. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1769-1909", *Θασιακά*, 5(1988), ὄ.π., σ. 105.

231. Με το όνομα "Θυμουνιά, η" υπάγχει τοπωνύμιο στον Θεολόγο (Βαρδαβούλιας, "Τοπωνύμια", *Θασιακά*, 7(1992), ὄ.π., σ. 498).

232. Τσιάτας, "Το κτίσμα", *Θασιακά*, 4(1987), ὄ.π., σ. 149.

233. Βακαλόπουλος, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα", *Θασιακά*, 4(1987), ὄ.π., σ. 158.

234. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1769-1909", *Θασιακά*, 5(1988), ὄ.π., σ. 105.

235. Το όνομα Ματέχους είναι μορφή του ονόματος Ματθαίος.

236. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 4(1987), ὄ.π., σ. 95.

237. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὄ.π., σ. 106.

1848)²³⁸, "παπα γιάνης ἀγγέλου γράφου και μαρτυρώ" (22-03-1849)²³⁹, "με του χουράφι εἰς τιν ἀγιλὰδα"²⁴⁰ (16-03-1852)²⁴¹, "τοῦ χουράφι" (15-11-1853)²⁴², "ἠπόσχομη και πουλό τα ἀνουθεν" (08-08-1856)²⁴³, "ἓνα 1 (ελαιόδενδρο) ἠποκάτου εἰς τὴν ἔκκλησίαν" (18-10-1876)²⁴⁴, "Βασιλικὸς Σουτηρίου [...] Σουτίρις Διμυτρίου" (12-12-1876)²⁴⁵, "νικόλας ἀντουνίου" (08-012-1877)²⁴⁶, "ἔγὼ δς ἀγράματος βάζου τὸ σμίον τού σταβρού" (16-08-1881)²⁴⁷, "μανόλις σουτηρίου και ἀδελφί μου ξουχιά"²⁴⁸ (11-03-1884)²⁴⁹, θὰ σᾶς γράφου [...] να σᾶς στέλνου" (15-06-1885)²⁵⁰, "ἔξου τῆς περιουχῆς" (08-11-1910)²⁵¹, "εἰς λίραν ὀθουμανικὴν" (08-11-1910)²⁵², "τὸ παρὸν πουλητήριον" (08-11-1910)²⁵³, "Θέλτε τ' νύφη μ'; Να τ' φωνάξου"²⁵⁴.

2. Πάθη συμφώνων

Στα σύμφωνα παρατηρούμε τις εξής φωνητικές μεταβολές:

1. Τα ὅμοια διπλά σύμφωνα χάνουν τη φωνητική τους ἀξία και ἀκούγονται πλέον ως ἓνας φθόγγος: κκ > κ, λλ > λ, μμ > μ, σσ > σ: κόκκινος > κόκινος, ἄλλος > ἄλος, γράμμα > γράμα, ο ἀδελφός σας > ο ἀδελφό σας κ.ά.
2. Ο φθόγγος υ ἀκούγεται ως β: Παῦλος > Πάβλος, σταυρός > σταβρός, Αγία Παρασκευή > Αγία Παρασκευή κ.ά.
3. Το συμφωνικό σύμπλεγμα λκ > ρκ: χαλκωματένια > χαρκουματένια.
4. Το συμφωνικό σύμπλεγμα τσ > τζ: τσουκαλᾶς > τζουκαλᾶς, τσαγκᾶρης > τζαγκᾶρης, κορίτσι > κορίτζι, Ραλίτσα > Ραλιτζα.

238. Γριτσόπουλος, "Το Ἀρχεῖον Μαρίας Σταματίου Λασκαρίδου Ποταμιάς", *Θασιακά*, 7(1990-1991), ὅ.π., σ. 351.

239. Ρουδομέτωφ, "Το ἀρχεῖο της οἰκογένειας παπα-Ιωάννη", *Θασιακά*, 12(2001-2003), ὅ.π., σ. 583.

240. Τοπωνύμιο με τὸ ὄνομα "Ἀγιλὰδα, ἠ" ὑπάρχει στον Θεολόγο και στην Αστρίδα (*Βαρδαβουῦλιας*, "Τοπωνύμια", *Θασιακά*, 7(1992), ὅ.π., σ. 478-479.

241. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιопρακτικά ἐγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὅ.π., σ. 146.

242. Χιόνης, "Ἡ συμβολή της Ἐκκλησίας", *Πρακτικά*, ὅ.π., σ. 490.

243. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιопρακτικά ἐγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὅ.π., σ. 148.

244. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιопρακτικά ἐγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὅ.π., σ. 147.

245. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιопρακτικά ἐγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὅ.π., σ. 148.

246. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιопρακτικά ἐγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὅ.π., σ. 149.

247. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα ἐγγραφα της Θάσου", *Μακεδονικά*, 14(1974), ὅ.π., σ. 148.

248. Το ὄνομα Ξουχιά εἶναι θασίτικο γυναικεῖο ὄνομα (Σταλίδης, "Τα γυναικεῖα βαπτιστικά ὀνόματα των Θασίων", *Θασιακά*, 13(2004-2006), ὅ.π., σ. 479).

249. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιопρακτικά ἐγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὅ.π., σ. 151.

250. Αὐγουσιτίδης, "Ἀνέκδοτα ἐγγραφα των ἐτῶν 1846-1903", *Θασιακά*, 4(1987), ὅ.π., σ. 135.

251. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιопρακτικά ἐγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὅ.π., σ. 155.

252. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιопρακτικά ἐγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὅ.π., σ. 155.

253. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιопρακτικά ἐγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὅ.π., σ. 155.

254. Αθηνά Σταθοπούλου, "Ο γάμος στο Θεολόγο της Θάσου", *Θασιακά*, Καβάλα 1984, τ. 1(1984), σ. 60.

5. Το συμφωνικό σύμπλεγμα σμ > ζμ: ασπασμός > ασπαζμός.
6. Το δίψηφο ξ καταγράφεται ως συμφωνικό σύμπλεγμα κσ: εξουσία > εκσουσία, εξουσιαστής > εκσουσιαστής.
7. Το συμφωνικό σύμπλεγμα γγ καταγράφεται ως συμφωνικό σύμπλεγμα νκ: συγγενής > συνκενής.
8. Το συμφωνικό σύμπλεγμα γχ καταγράφεται ως συμφωνικό σύμπλεγμα νχ: εγχώριοι > ενχώριοι.
9. Το συμφωνικό σύμπλεγμα ν+π > μπ: την πόστα > την μπόστα.
10. Το συμφωνικό σύμπλεγμα ντ > τ: δέντρο > δέτρο, κοντά > κοτά.
11. Το συμφωνικό σύμπλεγμα κτ > χτ: _πείραχτοι, κιταχτίκανε.
12. Επίσης, σε πολλές λέξεις προστίθενται διάφορα σύμφωνα:
  - 12.1. Ανάμεσα στη λέξη: ζωή > ζωγή, Καρούα < Καργιά, γρόσια > γρόσσια, διακόσια > διακόσσια, Θάσος > Θάσσοσ.
  - 12.2. Στο τέλος της λέξης: αντί > αντίς, τίποτα < τίποτας.

2.1. Παραδείγματα

Οι παραπάνω παρατηρήσεις προκύπτουν από πολλά παραδείγματα. Ενδεικτικώς αναφέρουμε:

1. **Απαλοιφή των διπλών συμφώνων:** "γεγραμένοι υμείς" (29-06-1731)²⁵⁵, "ένα κομάτι ἀμπέλη ής τιν καστανιά" (30-04-1787)²⁵⁶, "εδοσα τὸ παρον μου γραμα εις τας χειρας του γιανι εις πισίνι"²⁵⁷ (01-05-1793)²⁵⁸, "και απο το αλο μερος λακο" (01-04-1823)²⁵⁹, "κε μην ιξεροντας γραματα βανο το δακτιλόν μου" (06-07-1847)²⁶⁰, "διά του αγράματόν μου" (13-07-1848)²⁶¹, "έν [χοράφι] εἰς μπαμπακιές²⁶² στρέματα τρία" (06-05-1859)²⁶³, "διο κοματια χοράφια εἰς ποτόν" (06-05-1859)²⁶⁴, "βλατί κόκινου [...] κίτρινω βλατί [...] κόκινου σπουροβλάτι" (15-02-1864)²⁶⁵, "το δὲ ἄλο

255. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὅ.π., σ. 87.

256. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὅ.π., σ. 141.

257. πισίνι / πεσίνι: προκαταβολικώς. [< τουρκ. peşin "1. προκαταβολή, 2. προκαταβολικός, 3. προκαταβολικώς, τοῖς μετρητοῖς" < περσ. pīşin "προκαταβολικός, προκαταβολικώς"].

258. Τσιάτας, "Το κτίσμα", *Θασιακά*, 4(1987), ὅ.π., σ. 149.

259. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 4(1987), ὅ.π., σ. 95.

260. Ρουδομέτωφ, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα από το Σωτήρος της Θάσου", *Θασιακά*, 9(1994-1995), ὅ.π., σ. 435.

261. Γριτσόπουλος, "Το Αρχεῖον Μαρίας Σταματίου Λασκαρίδου Ποταμιλας", *Θασιακά*, 7(1990-1991), ὅ.π., σ. 351.

262. Οι Μπαμπακιές είναι τοπωνύμιο, το οποίο βρίσκεται "Στο δρόμο Θεολόγου-Ποτού (Α)" (*Βαρδαβούλιας*, "Τοπωνύμια", *Θασιακά*, 7(1992), ὅ.π., σ. 524).

263. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὅ.π., σ. 170.

264. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὅ.π., σ. 170.

265. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὅ.π., σ. 151.

ηνι" (09-10-1866)²⁶⁶, "ή υποφενομένει Μαρία Βαρσαμαδέλη έχων έν κομάτη τζαή-ριον²⁶⁷" (13-06-1871)²⁶⁸, "ένα [έλαιόδενδρον] είς του κόκινου τὸ χωράφι [...] στο χωράφι κόκινα"(11-01-1873)²⁶⁹, "ὁ ἀδελφὸ σας" (15-06-1885)²⁷⁰, "ὁ Γυναικάδελφὸ σου" (12-10-1886)²⁷¹, "τὰ ἄνοθεν γεγραμένα [...] τὸ παρὸν προικοσύμφωνον ὑπογεγραμένον" (22-08-1893)²⁷².

2. Απαλοιφή του ν: "κι αντήσ δηα τ' ηκίνω το δέτρο τον έδωσε το δέτρο ὀπω πίρη απὼ τω ει[η]ώ τω τω βασιλικό" (30-09-1762)²⁷³, "εις τον μίλο κοτά" (15-04-1784)²⁷⁴, "δια γρόσια 15:30, ἤγουν δέκα πέτι" (11-01-1793)²⁷⁵ "ειληοδιτρα" (17-01-1793)²⁷⁶, "επούλιστα τα δέτρα" (22-10-1799)²⁷⁷.

3. Μετατροπή συμφώνων:

3.1. λκ > ρκ: "Την δοσάμι 1 πρίκι²⁷⁸ και μία λιγένι²⁷⁹ χαρκουματένια²⁸⁰" (15-02-1864)²⁸¹.

3.2. τσ > τζ: "αντόνι τζουκαλάς μάριτρας [...] λάσκαροι τζαγκάρη" (29-06-1731)²⁸², "από τον κότζον" (26-09-1784)²⁸³, "φιρμάνη δια να πλερόνη η ποταμία τα

266. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὄ.π., σ. 140.

267. Το τζαϊρι / τσαϊρι είναι: 1. χωράφι άσπαρτο, 2. κάθε έκταση με χόρτο, 3. λιβάδι (Βαρδαβούλιας Γιάννης, "Το γλωσσικό ιδίωμα του Θεολόγου", *Θασιακά*, 5(1988), ὄ.π., σ. 66). [< τουρκ. çayır "1. λιβάδι, 2. βοσκή"].

268. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὄ.π., σ. 143.

269. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 4(1987), ὄ.π., σ. 97.

270. Αυγουστίδης, "Ανέκδοτα έγγραφα των ετών 1846-1903", *Θασιακά*, 4(1987), ὄ.π., σ. 135.

271. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὄ.π., σ. 161.

272. Σμαρώ Γιολδάση-Τσιρατσή, "Ανέκδοτο έγγραφο της Θάσου", *Θασιακά*, 1(1984), ὄ.π., σ. 38.

273. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὄ.π., σ. 91.

274. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὄ.π., σ. 92.

275. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1769-1909", *Θασιακά*, 5(1988), ὄ.π., σ. 105.

276. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὄ.π., σ. 142.

277. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὄ.π., σ. 99.

278. Το πρίκι / μπρίκι είναι σκεύος της κουζίνας, στο οποίο συνήθως βράζεται ο καφές: [πρίκι < μπρίκι < τουρκ. ibrik < αραβ. ibriq < περσ. ābriz "ποτιστήρι"].

279. Η λεγένη είναι η λεκάνη, δηλαδή δοχείο πεπλατυσμένο και βαθύ για νερό [λεγένη < τουρκ. le_en / liğen < ελλην. λεκάνη].

280. Δηλαδή χαλκωματένια, από χαλκό.

281. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὄ.π., σ. 152.

282. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὄ.π., σ. 87.

283. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὄ.π., σ. 94.

χαράτζια" (00-02-1789)²⁸⁴, "γιόργι τζακάρι" (16-11-1791)²⁸⁵, "φανερόνομι ημής τα κορίτζια" (24-10-1795)²⁸⁶, "και έτζι να έχουνε την ευχήν του Αγίου Θεού" (08-01-1823)²⁸⁷, "έμοιράσαμεν τής μανίτζας του τα πράγματα" (22-07-1843)²⁸⁸, "τά δύο κορίτζια" (13-07-1848)²⁸⁹, "εγò ο βασηληγκòς μανουλήτζου" (06-04-1848)²⁹⁰, "Αλέξιον κονιτζότην"²⁹¹ (10-10-1853)²⁹², "έπίρανε τα διò μεγάλα κορίτζηα ή ραλίτζα καί ή μαρούδα" (15-02-1864)²⁹³, "Ένα τζιμπέρι γρό" 08" (Μάρτης 1866)²⁹⁴, "Ένα 1: [έλαιόδενδρον] είνε εΐς τήν Πλατζούκαν"²⁹⁵ (27-07-1862)²⁹⁶, "Ένα [έλαιόδενδρον] εΐς τòn στρίβον τής ραλήτζας" (11-01-1873)²⁹⁸, "1 τζιαπίον [...] 1 τζιάπα"²⁹⁹ (14-01-1876)³⁰⁰, "ή Κυρία Άργιρη καρκατζάνινα" (07-03-1876)³⁰¹.

3.3. υ > β: "ιμής της φλούρωσ τα πηδηά ω δημήτρης και ω παβλωσ" (27-04-1762)³⁰², "πος δινο παλικαριατικου σπιτι εις τιν αγι(αν) παρασκαιβι" (01-05-

284. Βακαλόπουλος, Η ιστορία της Θάσου, ό.π., σ. 53.

285. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θασιακά, 1(1984), ό.π., σ. 96.

286. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θασιακά, 1(1984), ό.π., σ. 97.

287. Ρουδομέτωφ, "Το αρχείο της οικογένειας παπα-Ιωάννη", Θασιακά, 12(2001-2003), ό.π., σ. 581.

288. Χιόνης Γεωργία, "Προσφυγές Θασίων χριστιανών για κληρονομικές διαφορές σε τουρκικά δικαστήρια", Θασιακά, Καβάλα 2005, τ. 12(2001-2003), σ. 720.

289. Γριτσόπουλος, "Το Αρχαίον Μαρίας Σταματίου Λασκαρίδου Ποταμιάς", Θασιακά, 7(1990-1991), ό.π., σ. 351.

290. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θασιακά, 2(1985), ό.π., σ. 169.

291. Ο κάτοικος ή αυτός που προέρχεται, κατάγεται από την πόλη Κόνιτσα.

292. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θασιακά, 3(1986), ό.π., σ. 119.

293. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θασιακά, 2(1985), ό.π., σ. 151.

294. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θασιακά, 2(1985), ό.π., σ. 153.

295. Η Πλατζούκα είναι τοπωνύμιο στην Ποταμιά. Σε άλλο παράδειγμα αναφέρεται ως Πλατσούκα: "Ένα έλαιόδενδρον πατρικόν μου εΐς θέσιν όνομαζομένην πλατσούκα" (08-01-1876) (Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θασιακά, 3(1986), ό.π., σ. 146).

296. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θασιακά, 3(1986), ό.π., σ. 139.

297. Τοπωνύμια με τα ονόματα "1. Στριβάθ' του, 2. Στριβουτό, του, 3. Στρίγους, ου" υπάρχουν σε διάφορα μέρη της Θάσου (Βαρδαβούλιας, "Τοπωνύμια", Θασιακά, 7(1992), σ. 545-546). Το όνομά τους οφείλεται στο χόρτο "στριβάθ' του" (Βαρδαβούλιας, "Ένα σίντομο γλωσσάρι", Θασιακά, 6(1989), ό.π., σ. 175).

298. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θασιακά, 4(1987), ό.π., σ. 98.

299. Η τζιάπα / τσάπα / τζαπίον / τσαπίον / τσαπί είναι γεωργικό εργαλείο για σκάψιμο. [< ιταλ. zappa < δημώδ. λατιν. sappa].

300. Τάσος Αθ. Γριτσόπουλος, "Κανονισμός της επιτροπής ορφανών της νήσου Θάσου (1874)", Θασιακά, Καβάλα 1996, τ. 9(1994-1995), σ. 153.

301. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θασιακά, 3(1986), ό.π., σ. 146.

302. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θασιακά, 1(1984), ό.π., σ. 90.

1793)³⁰³, "δουλεβοντάς το ὅτι εἶναι μούλκι³⁰⁴ του" (02-02-1837)³⁰⁵, "ἐγὼ θέτου του σιμίου του σταβρού" (12-12-1876)³⁰⁶, "ἓνα ἐλαιόδενδρον εἰς τὴν Ἁγία Παρασκευῆ" (14-10-1877)³⁰⁷, "ὕγὸ δε θέτο τὸν σταβρον" (18-02-1884)³⁰⁸, "κέ τὼ μὲν περισεβμα να λαμβάνω τὼ δ' ἀπούληπων να μετρῶ" (20-10-1886)³⁰⁹, "τέκνα τοῦ ἀποβιόσαντος Παρασκευᾶ Σκοπιλίτη [...]" (τέκνα Παρασκ)εβᾶ" (02-02-1896)³¹⁰, "Πρόσφερε τοὺς ἀσπαζμοὺς εἰς τὸν σταύβρον Γεωργούδη" (02-09-1906)³¹¹, "Στάβρος Καψογιόργι" (30-08-1910)³¹².

3.4. σμ > ζμ: "Πρόσφερε τοὺς ἀσπαζμοὺς εἰς τὸν σταύβρον Γεωργούδη" (02-09-1906)³¹³.

3.5. κσ ἀντί ξ: "δεν ἔχι κανέννας εκσουσίαν [...] να ηνε εκσουσιαστίς" (10-04-1870)³¹⁴.

3.6. νκ ἀντί γγ: "εγὼ δε κὲ πᾶς σύνκενής" (13-06-1871)³¹⁵.

3.7. νχ ἀντί γχ: "ἐμοῖς εἰ ἐνχόριοι Μαριῶται"³¹⁶.

3.8. ν+π > μπ: "νά τὰ λάβητι μόνου σας ἀπὰ τὴν μπόστα³¹⁷ τὴν αὐστριακὴ" (15-06-1885)³¹⁸.

3.9. κτ > χτ: "ὄθεν νά τοὺς δώσης τὴν ὁμολογίαν νά εἶναι ἀπείραχτοι" (16-05-1815)³¹⁹, "ὄσι λογαριασμί και αν εἶχεν κιταχτίκανε [...] και τους κιτάξαμι" (χ.χ.)³²⁰.

303. Τσιτάς, "Το κτίσμα", *Θασιακά*, 4(1987), ὁ.π., σ. 149.

304. Το μούλκι εἶναι το κτήμα, ἡ ιδιοκτησία (ἀντίθετο βακούφι). [*< τουρκ. milk "περιουσία, ιδιοκτησία, κτήμα, ἀκίνητο, μούλκι" < αραβ. milk "ιδιοκτησία, ἀκίνητη περιουσία, πλούτος, ζωική περιουσία"*].

305. Κωνσταντίνος Χιόνης, "Ἀνέκδοτα θασιακά ἐγγραφα των ἐτῶν 1837-1913", *Θασιακά*, Καβάλα 1985, τ. 2(1985), σ. 39.

306. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὁ.π., σ. 148.

307. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὁ.π., σ. 176.

308. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὁ.π., σ. 151.

309. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὁ.π., σ. 130.

310. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὁ.π., σ. 154.

311. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὁ.π., σ. 168.

312. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὁ.π., σ. 171.

313. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὁ.π., σ. 168.

314. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὁ.π., σ. 143.

315. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὁ.π., σ. 143.

316. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα θασιακά ἐγγραφα των ἐτῶν 1837-1913", *Θασιακά*, 2(1985), ὁ.π., σ. 39.

317. Η μπόστα / πόστα εἶναι το ταχυδρομεῖο [μπόστα < πόστα < ἰταλ. posta "1. θέση, 2. ταχυδρομεῖο", ουσιαστικοποιημένο θηλυκό του επιθέτου posto "τοποθετημένος, διορισμένος" < λατιν. positus "τοποθετημένος" < λατιν. ponere "τοποθετώ, θέτω"].

318. Αυγουστίδης, "Ἀνέκδοτα ἐγγραφα των ἐτῶν 1846-1903", *Θασιακά*, 4(1987), ὁ.π., σ. 135.

319. Τσίμας, "Μια πειρατική ἐπιδρομὴ στη Θάσο", *Θασιακά*, 10(1996-1997), ὁ.π., σ. 721-722.

320. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγραφα της Θάσου των ἐτῶν 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὁ.π., σ. 106.

3. 10. φρ > φλ: "874 φλιβαρίου 21" (21-02-1874)³²¹.

4. Προσθήκη συμφώνων

4.1. Προσθήκη συμφώνου μέσα στη λέξη:

1. Προσθήκη του γ: "κι δεν έχομι ένας εις τον άλλουν μας αντιλογίαν ζωγή κι θάνατον" (07-03-1817)³²², "μάλιστα ἔχει καὶ τὴν τζέτουλα καὶ να την τεργιασις" (21-12-1824)³²³, "ἔδοσα το χόραφη οποῦ ηνε στου παπαλασκαρι την καργιαν"³²⁴ (14-11-1826)³²⁵, "στου γερο μεταξα τιν καργια" (13-01-1829)³²⁶, "ἕνα κομάτι χοράφι εις του παπαλάσκαρι τήν καργιά" (15-11-1840)³²⁷, "ἐν Πακτζές³²⁸ εις Σηρογούδη Καργιά" (25-04-1893)³³⁰, "χεροτο κε τι θιγα [...] κε να μι στιλις μυα υδισι" (χ.χ.)³³¹.

2. Προσθήκη του σ: "διὰ γρόσσια διακόσσια" (27-02-1878)³³², "Τῆ 15 ἡβρίου 1884 Θάσσου θεολόγω" (15-09-1884)³³³.

4.2. Προσθήκη συμφώνου στο τέλος της λέξης:

1. Προσθήκη του σ/ς: "κι αντήσ δηα τ' ηκίνω το δέτρο τον ἔδωσε το δέτρο ὅπω πύρη απώ τω ει[η]ώ τω τω βασιλικό" (30-09-1762)³³⁴, "και να μην ἔχη κανέννας να κάμη τίποτας" (11-02-1763)³³⁵.

B. Τυπικό

1. Κλιτά μέρη του λόγου

Και τα κλιτά μέρη του λόγου στο γλωσσικό ιδίωμα των Θασίων παρουσιάζουν φωνητικές μεταβολές.

1.1. Το άρθρο:

Το άρθρο παρουσιάζει τις εξής μορφές:

312. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὄ.π., σ. 156-157, κείμ. 33.

322. Χιόνης, "Το αρχείο της οικογένειας Βαγγέλη Σταμπούλη", *Θασιακά*, 8(1992-1993), ὄ.π., σ. 155.

323. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὄ.π., σ. 165.

324. Η Καρυά είναι τοπωνύμιο στο χωριό Θεολόγος (Βαρδαβούλιας, "Τοπωνύμια", *Θασιακά*, 7(1992), ὄ.π., σ. 506).

325. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὄ.π., σ. 166.

326. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὄ.π., σ. 166.

327. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὄ.π., σ. 168.

328. Ο πακτζές / μπαχτσές / μπαξές είναι ο κήπος. [μπαξές < μεσαιων. μπαχτσές < τουρκ. bahçe "κήπος, περιβόλι" < περσ. bağ "αμπέλι"].

329. Θασίτικο ανδρικό όνομα.

330. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὄ.π., σ. 158.

331. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὄ.π., σ. 168.

332. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὄ.π., σ. 160.

333. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὄ.π., σ. 161.

334. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὄ.π., σ. 91.

335. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὄ.π., σ. 92.

1. Αρσενικό:

1.1. ενικός αριθμός: ο, ω, ου ει, η. Φωνητικά, δηλαδή, ακούγεται ως φθόγγος (ο), (ω), (ι).

1.2. πληθυντικός αριθμός:

α. Ονομαστική: οι, ει, η. Φωνητικά, δηλαδή, ακούγεται ως φθόγγος (ι).

β. Αιτιατική: τους > της. Φωνητικά, δηλαδή, ακούγεται ως φθόγγος (ι).

2. Θηλυκό:

α. ενικός αριθμός: η, ει, ι, υ. Φωνητικά, δηλαδή, ακούγεται ως φθόγγος (ι).

3. Ουδέτερο:

α. Ενικός αριθμός: το, του, τω. Φωνητικά, δηλαδή, ακούγεται ως φθόγγος (το, τω).

1.1. Παραδείγματα

Οι παραπάνω παρατηρήσεις προκύπτουν από πολλά παραδείγματα. Ενδεικτικώς αναφέρουμε:

1. Αρσενικό

1.1. ο > ει, η, ου, ω: "εγώ ω μαθηώς" (08-03-1758)³³⁶, "ωμολογώ εγώ ω γέρω μαθεώς" (10-03-1758)³³⁷, "ιμής της φλούρωσ τα πηδηά ω δημήτρης και ω παβλωσ" (27-04-1762)³³⁸, "φανερόνο ειγο ει δούκας" (09-10-1777)³³⁹, "εγο ου γιάνις" (14-11-1789)³⁴⁰, "εγώ ού Σουτήρης [...] εγώ ού Σουτήρης" (11-01-1793)³⁴¹, "Γράφο και μαρτηρο εγο ου Γηοργης" (11-01-1793)³⁴², "ιγώ ου Γιάννης του Λιμονή" (07-03-1817)³⁴³, "ιγο η μαρκους" (18-09-1866)³⁴⁴, "Ου Δημήτρης εις τα βόδια, ου σιβαλής στα πόδια" (δημοτ. τραγούδι)³⁴⁵.

1.2. τον > τον, τουν, τω, των: "απού τη παπακιά έως τω πουτώ" (27-04-1762), "από τουν μίλου" (χ.χ.)³⁴⁶, "κι δεν έχομι ένας εις τουν άλλουν μας αντιλογίαν" (07-

336. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 89.

337. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 89.

338. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 90.

339. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 140.

340. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 142.

341. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1769-1909", *Θασιακά*, 5(1988), ό.π., σ. 105.

342. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1769-1909", *Θασιακά*, 5(1988), ό.π., σ. 106.

343. Χιόνης, "Το αρχείο της οικογένειας Βαγγέλη Σταμπούλη", *Θασιακά*, 8(1992-1993), ό.π., σ. 155.

344. Κωνσταντίνος Χιόνης, "Η πρακτική ιατρική στη Θάσο κατά την Τουρκοκρατία", *Θασιακά*, Καβάλα 1996, τ. 9(1994-1995), σ. 563.

345. Κωνσταντίνος Δ. Τσιτάς, "Δημοτικά τραγούδια Θεολόγου Θάσου", *Θασιακά*, Καβάλα 1985, τ. 2(1985), σ. 64.

346. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 101.

03-1817)³⁴⁷, "με τον αλιβρόμηλον οπού ήνε εις των μήλον" (02-06-1827)³⁴⁸.

1.3. οι > ει, η: "έμοίς εί ένχόριοι Μαριώται" (01-07-1846)³⁴⁹, "άπαντες ή ένχόριη μαργιώτι³⁵⁰ ύποσχόμεθα" (01-07-1846)³⁵¹, "ειμής και ει σινκενής" (03-03-1869)³⁵², "η λιπί κλιρονόμι" (27-02-1872)³⁵³, "ει λιπή κλιρονόμι" (28-01-1873)³⁵⁴.

1.4. τους > τισ / τής: "ής τίς άμι δεντρο -1" (11-02-1748)³⁵⁵, "ήξεβρε ήτι και τής παράδις τής έχω πάρμένους" (21-12-1824)³⁵⁷.

2. Θυλυκό

2.1. η > ει, η, ι, υ: "εγό υ βηνετή" (24-10-1789)³⁵⁸, "ομολογό υγό ι μαρία ει γυνοί του κοσταντί" (14-11-1791)³⁵⁹, "εγό ύ γινοϊ" (30-04-1787)³⁶⁰, "τσάκες δύο ύ μία με το κλύμα εί άλη σατέδικη" (28-09-1901)³⁶¹.

2.2. της < τής, τισ: "ιμής της φλούρωσ τα πηδηά" (27-04-1762)³⁶², "τις χώρας ποταμίας" (07-03-1876)³⁶³.

2.3. την > τιν: "στιν παναγία" (26-09-1784)³⁶⁴, "εις τιν αγι(αν) παρασκαιβι [...] εις τιν θυμουνια" (01-05-1793)³⁶⁵, "εις τιν διαθίκην οπο έκαμι" (22- 10-1799)³⁶⁶.

347. Χιόνης, "Το αρχείο της οικογένειας Βαγγέλη Σταμπουλή", *Θασιακά*, 8(1992-1993), ό.π., σ. 155.

348. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 106.

349. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1837-1913", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 39.

350. Μαργιώτι / Μαριώται είναι οι κάτοικοι του χωριού Μαριά της Θάσου.

351. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1837-1913", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 42.

352. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 142.

353. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 144.

354. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 145.

355. Δηλαδή στους άμμους.

356. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 138.

357. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 165.

358. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 95.

359. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 96.

360. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 141.

361. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 172.

362. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 90.

363. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 146.

364. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 94.

365. Τσιάτας, "Το κτίσμα", *Θασιακά*, 4(1987), ό.π., σ. 149.

366. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 99.

3. Ουδέτερο

3.1. **το > το, του, τω:** "και δηά τω βέβηων της αληθίας" (25-01-1754)³⁶⁷, "τα δέτρα ώπου ίχαμη ης τω χωρηού" (27-04-1762), "κι αντής δηα τ' ηκίνω το δέτρο τον έδωσε το δέτρο όπω πίρη απώ τω ει[η]ώ τω βασιλικό" (30-09-1762)³⁶⁸, "έπουλήσαμι τοῦ ξι[η]ναργιοῦ στοῦ Κλησίδι" (03-05-1778)³⁶⁹, "επούλησα του πιθιρικό μου του δέντρου οπού ύνε στου παλίρι³⁷⁰ στι πιζούλα³⁷¹ απάνου" (26-10-1790)³⁷², "στον γιόργι τζακάρι του χουράφι" (16-11-1791)³⁷³, "δια τοῦ βέβηου [...] διά τοῦ βέβηου" (11-01-1793)³⁷⁴, "δια του βεβιον τις αλιθιας" (01-05-1793)³⁷⁵, "δια τοῦ βέβηου [...] διά τοῦ βέβηου" (11-01-1793)³⁷⁶, "του περιβόλι όπο ήνι εις τις παπαγιόργινας του σπίτι" (24-10-1795)³⁷⁷, "Με του παρόν φανιρώνου [...] κι του πιδί μας [...] κι πιάσαμι του δικό μο γρόσια 500 [...] δίνω του παρόν μου [...] μαζί με τους σπίτι" (07-03-1817)³⁷⁸, "εις του μαγαζι" (29-12-1825)³⁷⁹, "διά του αγράματόν μου" (13-07-1848)³⁸⁰, "με του χουράφι" (16-03-1852)³⁸¹, "Και του απέλι είναι εις το Στριβωτό" (17-11-1852)³⁸², "είς τοῦ παπαγεωργάδικου τοῦ χουράφι" (15-11-1853)³⁸³, "εις τω μερτηκόν μας" (19-07-1857)³⁸⁴, "ανεφέρθησαν εις

367. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 89.

368. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 91.

369. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1769-1909", *Θασιακά*, 5(1988), ό.π., σ. 104-105.

370. Τοπωνύμιο με το όνομα "του Παλίρι" βρίσκεται "Στο δρόμο Θεολόγου-Ποτού (Α), αμέσως μετά του Ψ'χάδκου και πριν ντουν Αϊ-Γιώρ". (*Βαρδαβούλιας*, "Τοπωνύμια", *Θασιακά*, 7(1992), ό.π., σ. 531).

371. Η πεζούλα "πιζούλα, η" είναι ο πέτρινος τοίχος σε χαμηλό ύψος γύρω από τις αυλές ή τα χωράφια (*Βαρδαβούλιας*, "Το γλωσσικό ιδίωμα του Θεολόγου", *Θασιακά*, 5(1988), ό.π., σ. 30).

372. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 95.

373. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 96.

374. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1769-1909", *Θασιακά*, 5(1988), ό.π., σ. 105.

375. Τσιάτας, "Το κτίσμα", *Θασιακά*, 4(1987), ό.π., σ. 149.

376. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1769-1909", *Θασιακά*, 5(1988), ό.π., σ. 105.

377. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 97.

378. Χιόνης, "Το αρχείο της οικογένειας Βαγγέλη Σταμπουλή", *Θασιακά*, 8(1992-1993), ό.π., σ. 155.

379. Βακαλόπουλος, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα", *Θασιακά*, 4(1987), ό.π., σ. 159.

380. Γριτσόπουλος, "Το Αρχεϊόν Μαρίας Σταματίου Λασκαρίδου Ποταμιάς", *Θασιακά*, 7(1990-1991), ό.π., σ. 351.

381. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 146.

382. Ιωάννης Βαρδαβούλιας, "Το γενεαλογικό δένδρο και το αρχείο της (θεολογίτικης) οικογένειας Θεμελή", *Θασιακά*, Καβάλα 1996, τ. 9(1994-1995), σ. 104.

383. Χιόνης, "Η συμβολή της Εκκλησίας", *Πρακτικά*, ό.π., σ. 490.

384. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 160.

του Κουνάκι³⁸⁵ [...] έως του Λαγκάδιον³⁸⁶ (25-05-1874)³⁸⁷, "ήδου κέ του σιμήου του σταυρού" (18-10-1876)³⁸⁸, "έγὸ θέτου του σιμίου του σταβρού" (12-12-1876)³⁸⁹, "νά πληρώσου τὸ πωσόν" (20-10-1886)³⁹⁰, "τὼ οικόπειδον ὁ περδεικούλης τὼ ἐδωσεν" (02-09-1906)³⁹¹.

1.2. Το ὄνομα

Το ὄνομα παρουσιάζει αρκετές φωνητικές μεταβολές. Ενδεικτικῶς, αναφέρουμε για τις καταλήξεις των ονομάτων³⁹².

1. Αρσενικό γένος:

1.1. Ονομαστική ενικού αριθμού: ος > ους: Δηλαδή, φωνητικά ακούγεται ως φθόγγος (us): "κι είνι κι ο φούρνους μαζί με τους σπίτι" (07-03-1817)³⁹³, "ιγο η μαρκους" (18-09-1866)³⁹⁴.

1.2. Ονομαστική πληθυντικού αριθμού: οι > η / ι. Δηλαδή, φωνητικά ακούγεται ως φθόγγος (i): "ει λιπή κληρονόμι" (28-01-1873)³⁹⁵, "καί σύμβολι τίς χώρας ποταμίας" (07-03-1876)³⁹⁶.

1.3. Αιτιατική πληθυντικού αριθμού: 1. -ους > -ι. Δηλαδή, μεταβάλλεται φωνητικά και ακούγεται ως φθόγγος (i): "ης τίς άμι δεντρο -1" (11-02-1748)³⁹⁷. **2. -ες > -ις.** Δηλαδή, μεταβάλλεται φωνητικά και ακούγεται ως φθόγγος (i): "ήξεβρε ὄτι και τής παράδισ τής έχω πάρμένους" (21-12-1824)³⁹⁸.

385. Με το ὄνομα "Κουνάκι" του" υπάρχει 1. κατεστραμμένο κτήριο στον Θεολόγο, το οποίο ήταν το δικαιοκτήριο του χωριού (Κοινότητα, Αστυνομία, Δικαστήριο), 2. Ακρωτήριο στον Ποτό, κοντά "στον Αγ-Αντών" (Βαρδαβούλιας, "Τοπωνύμια", Θεσσιακά, 7(1992), ὄ.π., σ. 512). [Κονάκι < κονάκι < τουρκ. kopak "αρχοντικό, αρχοντόσπιτο, έπαυλη, μέγαρο" < τουρκ. φ. kop/mak "κάθομαι, καταλύω, σταθμεύω, εγκαθίσταμαι, στρατοπεδεύω"].

386. Με το ὄνομα "Λαγκάδα, η" και "Λαγκάδισ, οι" υπάρχουν τοπωνύμια στον Θεολόγο (Βαρδαβούλιας, "Τοπωνύμια", Θεσσιακά, 7(1992), ὄ.π., σ. 515).

387. Λάζαρος Κοεμιτζόπουλος, "Η απονομή της δικαιοσύνης στη Θάσο κατά τους χρόνους της εξέγερσης των κατοίκων της κατά της αγγυπτιοκρατίας (1894-1905)", Θεσσιακά, Καβάλα 1996, τ. 9(1994-1995), σ. 286.

388. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θεσσιακά, 3(1986), ὄ.π., σ. 147.

389. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θεσσιακά, 3(1986), ὄ.π., σ. 148.

390. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θεσσιακά, 3(1986), ὄ.π., σ. 130.

391. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θεσσιακά, 3(1986), ὄ.π., σ. 168.

392. Για διάφορες καταλήξεις ονομάτων βλ. ενδεικτ. Σταλίδης, "Τα οικογενειακά ονόματα (επώνυμα) των Θασίων", Θεσσιακά, 10(1996-1997), ὄ.π., σ. 616-619, Σταλίδης, "Τα γυναικεία βαπτιστικά ονόματα των Θασίων", Θεσσιακά, 13(2004-2006), ὄ.π., σ. 457-509.

393. Χιόνης, "Το αρχείο της οικογένειας Βαγγέλη Σταμπούλη", Θεσσιακά, 8(1992-1993), ὄ.π., σ. 155.

394. Χιόνης, "Η πρακτική ιατρική στη Θάσο", Θεσσιακά, 9(1994-1995), ὄ.π., σ. 563.

395. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θεσσιακά, 3(1986), ὄ.π., σ. 145.

396. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θεσσιακά, 3(1986), ὄ.π., σ. 146.

397. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θεσσιακά, 2(1985), ὄ.π., σ. 138.

398. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θεσσιακά, 2(1985), ὄ.π., σ. 165.

2. Θηλυκό γένος:

2.1. Η κατάληξη πληθυντικού αριθμού ες > εις, ης, ις. Δηλαδή φωνητικά ακούγεται ως φθόγγος (i): "τρεις πεισέτης" (28-09-1901)³⁹⁹, "2 πουδές⁴⁰⁰ πασμαδένης⁴⁰¹ [...] 2 πουδές γρουζένης⁴⁰² [...] 3 ζουβγάρια⁴⁰³ κάλτσις⁴⁰⁴ [...] 4 σακλέρις⁴⁰⁵ και 3 σακλέρια" (15-02-1864)⁴⁰⁶.

3. Ουδέτερο γένος:

3.1. Η κατάληξη ο > ου. Φωνητικά, δηλαδή ακούγεται ως φθόγγος (u): "από χωρίου Κάστρου τῆς νήσου Θάσου" (19-05-1846)⁴⁰⁷, "ήδου κέ του σιμήου του σταυρου" (18-10-1876)⁴⁰⁸, "εγὸ θέτου του σιμίου του σταβρου" (12-12-1876)⁴⁰⁹.

1.2.1. Φωνητική και ορθογραφία των κυρίων ονομάτων

1. Κύρια ονόματα

Και τα κύρια ονόματα των Θασίων, ακολουθούν τους κανόνες του γλωσσικού ιδιώματος των Θασίων. Στις διάφορες πηγές τα ονόματα αναφέρονται με διάφορες μορφές και με τη φωνητική της εποχής. Ενδεικτικώς αναφερόμαστε σε μερικά μόνο απ' αυτά:

Γεώργιος: "ο γήοργης" (29-06-1731)⁴¹⁰, "γεώοργης" (12-02-1749)⁴¹¹, "γιώοργις πρωιστώς" (16-01-1754)⁴¹², "γιώοργι" (08-03-1758)⁴¹³, "γιώοργις" (30-09-1762)⁴¹⁴, "φανερόνο ειγὸ ο γιοοργάκις" (15-04-1784)⁴¹⁵, "γιώοργι ληγιρός μάρτιρας" (05-12-

399. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 172.

400. Δηλαδή ποδιές.

401. Από ύφασμα πασμάς / μπασμάς (βλ. παραπομπή στη λέξη μπασμάς).

402. Γρουζένιος είναι: 1. ο, αδρύς, σκληρός 2. αδρύς σκληρό ύφασμα: [*α γριζο* "ύφασμα τραχύ γκριζου χρώματος και φόρεμα από τέτοιο ύφασμα". [*α βενετ. - ιταλ. griso, παράβ. και ιταλ. grigio "γριζος, σταχτής", παράβ. και ιδιωμ. γρέντζος "τραχύς, σκληρός"*].

403. Δηλαδή ζευγάρια.

404. Η κάλτσα. [*α ιταλ. calza < μεταγεν. λατιν. calcea < λατιν. calceus "υπόδημα"*].

405. Η σακλέρα είναι η μεγάλη σακούλα και το σακλέρι είναι το μικρό σακούλι.

406. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 151, 152.

407. Αυγουστίδης, "Ανέκδοτα έγγραφα των ετών 1846-1903", *Θασιακά*, 4(1987), σ. 133.

408. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 147.

409. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 148.

410. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 88.

411. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 88.

412. Χιόνης, "Ανέκδοτα έγγραφα της Θάσου", *Μακεδονικά*, 14(1974), ό.π., σ. 141.

413. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 89.

414. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 91.

415. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 92.

1787)⁴¹⁶, "γεοργάκης μάρτιρας" (24-10-1789)⁴¹⁷, "δούκας του γιόργι γράφ(ω) και μαρτιρό" (24-10-1789)⁴¹⁸, "γιόργι ρεϊζις"⁴¹⁹ μάρτιρας" (26-10-1790)⁴²⁰, "στον γιόργι τζακάρι" (16-11-1791)⁴²¹, "γιοργάκις διαμαντή γράφο και μαρτιρό" (16-11-1791)⁴²², "εγο ου Γηοργης του παπαγιάννη" (11-01-1793)⁴²³, "γιοργι λιγιρος γραψας κε μαρτιρο" (05-07-1793)⁴²⁴, "έλαβα άπο τών γεόργι" (01-05-1804)⁴²⁵, "και γεόργις διμιτρίου [...] ο γιόργις" (19-07-1857)⁴²⁶, "απο τον κύριον Γεόργι παράσχου" (21-02-1874)⁴²⁷.

Δημήτριος: "εις τον κυρ διμήτρι" (29-06-1731)⁴²⁸, "ο δημήτρις" (29-06-1731)⁴²⁹, "του κυρ διμήτρι" (29-06-1731)⁴³⁰, "Δημητράκις" (22-08-1893)⁴³¹.

Ιωάννης: "γηάνη [...] γιάνη" (29-06-1731)⁴³², "τὸν άνεψιόν μου κύρ γιαννάκη [...] τοῦ άνεψιού μου κύρ γιαννάκη" (16-09-1735)⁴³³, "και ο γηάνης" (11-02-1763)⁴³⁴, "γιά-

416. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 95.

417. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 95.

418. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 95.

419. Ο ρεϊζις είναι οπρόεδρος, ο προεστώς. [< τουρκ. reis "πρόεδρος, αρχηγός, πλοίαρχος πλοιαρίου" < αραβ. ra'is "επικεφαλής, πρόεδρος"].

420. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 96.

421. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 96.

422. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 97.

423. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1769-1909", *Θασιακά*, 5(1988), ό.π., σ. 106.

424. Βακαλόπουλος, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα", *Θασιακά*, 4(1987), ό.π., σ. 158.

425. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 144.

426. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 160.

427. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 157.

428. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 87.

429. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 88.

430. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 87.

431. Σμαρώ Γιολλάση-Τσιρταβή, "Ανέκδοτο έγγραφο της Θάσου", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 39.

432. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 88.

433. Καπόλλας, "Η διαμόρφωση του δικαίου της ιδιοκτησίας", *Θασιακά*, 12(2001-2003), ό.π., σ. 245.

434. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 92.

νις τσίμας: μάρτιρας" (26-09-1784)⁴³⁵, "γιάνο: μάρτιρας" (26-09-1784)⁴³⁶, "γιάνι στιλός μάρτιρας" (26-09-1784)⁴³⁷, "εγο ου γιάνις του δουκα" (14-11-1789)⁴³⁸, "εδοσα τὸ παρον μου γραμα εις τας χειρας του γιανι" (01-05-1793)⁴³⁹, "πατὰ οικό(νό)μο μάρτυς κονσταντίνος ἀρχόντι γράφο καὶ μαρτιρῶ εκ στοματος του γιανι νικολί" (16-03-1852)⁴⁴⁰, "ἐγὼ ὁ γιάνος γεωργίου μάρτιρας" (05-04-1853)⁴⁴¹, "τὰ ἔλαβα εγο ο κύριος Γιανάκης παράσχου" (21-02-1874)⁴⁴², "γιαννάκος νικολαου ράπτις" (01-03-1855)⁴⁴³, "παρὰ τοῦ Πατὰ Ἰωάννου Σ." (21-06-1907)⁴⁴⁴.

Κωνσταντίνος: "κοστατή" (08-03-1758)⁴⁴⁵, "κοστατής" (11-02-1763)⁴⁴⁶, "από τον κότζου" (26-09-1784)⁴⁴⁷, "κουστατί ρεϋζις μάρτιρας" (26-10-1790)⁴⁴⁸, "ομολογὸ υγὸ ι μαρία ει γυνοί του κοσταντί" (14-11-1791)⁴⁴⁹, "κόζζάντης γιάνι μάρτης" (13-07-1848)⁴⁵⁰.

1.2.2. Φωνητική και ορθογραφία των τοπωνυμίων

Και τα τοπωνύμια στη Θάσο, ακολουθούν τους κανόνες του γλωσσικού ιδιώματος των Θασίων. Στις διάφορες πηγές τα τοπωνύμια αναφέρονται με διάφορες μορφές και με τη φωνητική της εποχής. Ενδεικτικῶς αναφερόμαστε σε μερικά μόνο απ' αυτά:

Γαδρομηλιά, η: Τοπωνύμιο με το όνομα "Γαδρομηλιά, η" υπάρχει "Στον κά-

435. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θασιακά, 1(1984), ό.π., σ. 94.436. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θασιακά, 1(1984), ό.π., σ. 94.

437. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θασιακά, 1(1984), ό.π., σ. 94.

438. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θασιακά, 2(1985), ό.π., σ. 142.

439. Τσιάτας, "Το κτίσμα", Θασιακά, 4(1987), ό.π., σ. 149.

440. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θασιακά, 2(1985), ό.π., σ. 146.

441. Αυγουστίδης, "Ανέκδοτα έγγραφα των ετών 1846-1903", Θασιακά, 4(1987), ό.π., σ. 134.

442. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θασιακά, 2(1985), ό.π., σ. 157.

443. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θασιακά, τ. 2(1985), ό.π., σ. 148.

444. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θασιακά, τ. 2(1985), ό.π., σ. 182.

445. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θασιακά, 1(1984), ό.π., σ. 89.

446. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θασιακά, 1(1984), ό.π., σ. 92.

447. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θασιακά, 1(1984), ό.π., σ. 94.

448. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θασιακά, 1(1984), ό.π., σ. 96.

449. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θασιακά, 1(1984), ό.π., σ. 96.

450. Γριτσόπουλος, "Το Αρχεῖον Μαρίας Σταματίου Λασκαρίδου Ποταμιάς", Θασιακά, 7(1990-1991), ό.π., σ. 351.

μπο των Κοινύρων και κοντά στην παραλία⁴⁵¹: "εἰς τόπον ὀνομαζόμενον γαδρομηλίαν" (14-11-1865)⁴⁵², "τό χωράφι εἰς γαῖδαρομυλαῖα" (24-10-1871)⁴⁵³, "εἰς τὴν γαδρομηλίαν" (15-10-1874)⁴⁵⁴, "εἰς τὴν γαῖδορομυλαίαν" (14-10-1877)⁴⁵⁵.

Θημωνιά, η. Τοπωνύμιο με το ὄνομα "Θημουριά, η" ὑπάρχει στον Θεολόγο⁴⁵⁶: "δέντρα εἰς τὴν θημουριά" (01-05-1793)⁴⁵⁷, "εἰς τὴν θημονιά" (04-11-1852)⁴⁵⁸.

Κεντριά, τα. Τοπωνύμιο με το ὄνομα "Κιντρι(γι)ά, η" ὑπάρχει "Στο δρόμο Θεολόγου - Ποτού (Β)"⁴⁵⁹: "επουλησαμεν τα δέντρα στα κητρια στη βρησιν" (24-03-1784)⁴⁶⁰, "μία καθεριδα⁴⁶¹ εἰς κεντριᾶ" (24-10-1871)⁴⁶², "πέντε [ἐλαιόδενδρα] εἰς τὰ κεντριᾶ" (11-01-1873)⁴⁶³, "τῶ μαξούλη⁴⁶⁴ φαίνεται ὅτι ἔχει εἰ αστρεῖς καὶ τὰ κενδριᾶ" (02-09-1906)⁴⁶⁵.

Κοίνυρα (τα)⁴⁶⁶: Περιοχή στην ανατολική Θάσο. Ο Ηρόδοτος αναφέρει: "τὰ δὲ μέταλλα τὰ Φοινικικὰ ταῦτα ἐστὶ τῆς Θάσου μεταξὺ Αἰνύρων τε χώρου καλεομένου καὶ Κοινύρων"⁴⁶⁷: "τα δέτρα ὠπω πῖρα ἀπὸ τὴν ἀνιψηά μω μαρήα τω καραπατάκι στα κίνερα" (08-03-1758)⁴⁶⁸, "δίου δέτρα στα κίνερα" (16-11-1791)⁴⁶⁹, "διο δέτρα στα κίνερα" (21-01-1793)⁴⁷⁰, "εἰς τὰ κινερα δέντρα 4" (01-05-1793)⁴⁷¹,

451. Βαρδαβούλιας, "Τοπωνύμια", *Θασιακά*, 7(1992), ὅ.π., σ. 493.

452. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα τῆς Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὅ.π., σ. 153.

453. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα τῆς Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὅ.π., σ. 155.

454. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα τῆς Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὅ.π., σ. 157.

455. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα τῆς Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὅ.π., σ. 176.

456. Βαρδαβούλιας, "Τοπωνύμια", *Θασιακά*, 7(1992), ὅ.π., σ. 498.

457. Τσιάτας, "Το κτίσμα", *Θασιακά*, 4(1987), ὅ.π., σ. 149.

458. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα τῆς Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὅ.π., σ. 147.

459. Βαρδαβούλιας, "Τοπωνύμια", *Θασιακά*, 7(1992), ὅ.π., σ. 508.

460. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα τῆς Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὅ.π., σ. 141.

461. Η καθεριδα "καθιριδα, η" εἶναι ἡ μπολιασμένη ελιά που βρίσκεται πια στην παραγωγή (Βαρδαβούλιας, "Το γλωσσικό ἰδίωμα του Θεολόγου", *Θασιακά*, 4(1987), ὅ.π., σ. 47-48).

462. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα τῆς Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὅ.π., σ. 155.

463. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα τῆς Θάσου", *Θασιακά*, 4(1987), ὅ.π., σ. 98.

464. Το μαξούλι εἶναι ὁ καρπός, ἡ σοδειά, ἡ παραγωγή. [< τουρκ. mahsul "προϊόν, καρπός, σοδειά, συγκομιδή, παραγωγή, ἀποτέλεσμα" < αραβ. maksul "προϊόν, καρπός, σοδειά, συγκομιδή, παραγωγή, ἀποτέλεσμα"].

465. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα τῆς Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὅ.π., σ. 168.

466. Για το τοπωνύμιο Κοίνυρα βλ. ἐνδεικτ. Βαρδαβούλιας, "Τοπωνύμια", *Θασιακά*, 7(1992), ὅ.π., σ. 510-511.

467. Ηρόδ., VI. 47.

468. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα τῆς Θάσου τῶν ἐτῶν 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὅ.π., σ. 89.

469. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα τῆς Θάσου τῶν ἐτῶν 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὅ.π., σ. 96.

470. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα τῆς Θάσου τῶν ἐτῶν 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὅ.π., σ. 97.

471. Τσιάτας, "Το κτίσμα", *Θασιακά*, 4(1987), ὅ.π., σ. 149.

"τα καθερίδια"⁴⁷² οπού έχω εις τα κίνερα" (18- 11-1797)⁴⁷³, "επούλισα τα δέτρα ει στα κινερα" (22- 10-1799)⁴⁷⁴, "εν χωράφι εις τα Κόινερα" (29-12-1825)⁴⁷⁵, "μία καθερίδα εις τὰ κήνερα" (15-11-1840)⁴⁷⁶, "3: χουράφια στα κίνερα" (χ.χ.)⁴⁷⁷, "1: μίλου στα κίνερα με τα άλουγά τους" (χ.χ.)⁴⁷⁸, "ης τα κήνιρα" (01-03-1855)⁴⁷⁹, "εις τα κείνυρα [...] εις κείνυρα" (06-12-1859)⁴⁸⁰, "ένα καθερίδιον εις τὰ κίνερα" (15-01-1861)⁴⁸¹, "έν χωράφιον εις τὰ κήνηρα" (14-11-1865)⁴⁸², "ένα έλαιόδενδρον εις τὰ κίνερα [...] εις τὰ κίνερα" (24-10-1871)⁴⁸³, "ένα χωράφιον εις τὰ κίνερα" (08-04-1873)⁴⁸⁴, "δύο [έλαιόδενδρα] εις τὰ κίνερα" (11-01-1873)⁴⁸⁵, "έν χωράφιον [...] κείμενον εις κίνερα" (29-01-1874)⁴⁸⁶, "δύω έλαιόδενδρα εις τὰ κίνερα" (15-10-1874)⁴⁸⁷, "εις τὰ κηνερα" (03-01-1875)⁴⁸⁸, "τέσσαρα έλαιόδενδρα εις τὰ κίνερα" (26-08-1876)⁴⁸⁹, "τρία έλαιόδενδρα κείμενα εις τὰ κίνερα" (14-10-1877)⁴⁹⁰, "τῷ μαξούλη φαίνεται ὅτι έχει ει αστρείς και τὰ κενδρειά και τὰ άλλα βουνά, ὁ ποτὸς μέτριον, τὰ δε κείνιρα έχει ὀλίγον" (02-09-1906)⁴⁹¹, "Φραγή αστρείς Ποτού Κύνερα λοτρου" (χ.χ.)⁴⁹², "2 έλαιόδενδρα εις θεσην Κίνερα" (28-12-1917)⁴⁹³.

472. Βαρδαβούλιας, "Το γλωσσικό ιδίωμα του Θεολόγου", *Θασιακά*, τ. 4(1987), ὁ.π., σ. 47-48, λήμμα καθιρίδ'.

473. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὁ.π., σ. 98.

474. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὁ.π., σ. 99.

475. Βακαλόπουλος, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα", *Θασιακά*, 4(1987), ὁ.π., σ. 159.

476. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), σ. 168.

477. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὁ.π., σ. 100.

478. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ὁ.π., σ. 100.

479. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὁ.π., σ. 148.

480. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὁ.π., σ. 149.

481. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὁ.π., σ. 150.

482. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὁ.π., σ. 153.

483. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὁ.π., σ. 155.

484. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὁ.π., σ. 173.

485. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 4(1987), ὁ.π., σ. 97.

486. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὁ.π., σ. 173.

487. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὁ.π., σ. 157.

488. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὁ.π., σ. 158.

489. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὁ.π., σ. 159.

490. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὁ.π., σ. 176.

491. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὁ.π., σ. 168.

492. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὁ.π., σ. 165.

493. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὁ.π., σ. 182.

1.3. Αντωνυμίες

Από τις αντωνυμίες αναφέρουμε μόνο την προσωπική και την κτητική, οι οποίες καταγράφονται ως εξής:

1. Προσωπική Αντωνυμία

Καταγράφεται με τις εξής μορφές:

1.1. εγώ > εγό, ειγό, ηγό, ιγό, υγό. Δηλαδή, φωνητικά ακούγεται ως φθόγγος (e, i / o): "φανερόνο *ειγό* ο γιοργάκις" (15-04-1784)⁴⁹⁴, "ομολογό *υγό* ι μαρία" (14-11-1791)⁴⁹⁵, "ομολογό και φανερόνο *ηγό* ο κιριάκος" (16-11-1791)⁴⁹⁶, "*ιγώ* ου Γιάννης του Λιμονή" (07-03-1817)⁴⁹⁷, "*ιγο* ο αργήρης μπακάλη" (15-04-1844)⁴⁹⁸, "*ιγο* η μαρκους" (18-09-1866)⁴⁹⁹, "*ιγω* ο δουκας ιποσχομε τα ανωθεν" (09-05-1875)⁵⁰⁰, "*έγώ* θέτου του σιμίου του σταβρού" (12-12-1876)⁵⁰¹, "*ύγώ* δε θέτο τόν σταβρον" (18-02-1884)⁵⁰².

1.2. με > μι. Δηλαδή, φωνητικά ακούγεται ως φθόγγος (i): "επούλισα τα δέτρα ει στα κινερα όπο *μι* άφισι ο άντρας μου" (22- 10-1799)⁵⁰³, "περι τήν υπόθεσιν από *μι* γράφιτι [...] έπειδής *μι* τὸ ζήτησαν [...] και να *μι* γράφεις" (15-06-1885)⁵⁰⁴.

1.3. εμείς > έμοίς, ειμίς, ιμείς, ημίς, ιμής. Δηλαδή, φωνητικά ακούγεται ως φθόγγος (e, i): "*ιμής* της φλούρωσ τα πηδηά" (27-04-1762)⁵⁰⁵, "*ημίς* τα πιδιά" (21-01-1793)⁵⁰⁶, "*ημίς* τα κοριτζια" (24- 10-1795)⁵⁰⁷, "*έμοίς* ει ένχόριοι Μαριώται" (01-07-1846)⁵⁰⁸, "*ειμίς* δέ μένομεν ξένη" (27-07-1862)⁵⁰⁹, "*ειμίς* και ει σινκενής" (03-03-

494. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 92.

495. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 96.

496. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 96.

497. Χιόνης, "Το αρχείο της οικογένειας Βαγγέλη Σταμπουλή", *Θασιακά*, 8(1992-1993), ό.π., σ. 155.

498. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 144.

499. Χιόνης, "Η πρακτική ιατρική στη Θάσο", *Θασιακά*, 9(1994-1995), ό.π., σ. 563.

500. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 4(1987), ό.π., σ. 99.

501. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 148.

502. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 151.

503. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 99.

504. Αυγουστίδης, "Ανέκδοτα έγγραφα των ετών 1846-1903", *Θασιακά*, 4(1987), ό.π., σ. 135.

505. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 90.

506. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 97.

507. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 97.

508. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1837-1913", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 39.

1869)⁵¹⁰, "ἡμῖς δὲ μένομεν ξένι" (10-05-1888)⁵¹¹.

1.4. τους > τῆς: "ἤξεβρε ὅτι καὶ τῆς παράδης τῆς ἔχω πάρομένους" (21-12-1824)⁵¹².

2. Αναφορική

2.1. Η αναφορική αντωνυμία είναι άκλιτη και καταγράφεται με τις εξής μορφές: από, άπό, άπού, άπου, όπο, όπό, όποϋ, όπου, όπού, όπω, ώπού: "το δέτρο όπω πίρη" (30-09-1762)⁵¹³, "μέ ὄλον τὸ(ν) τόπου άποϋ ούρίζει" (03-05-1778)⁵¹⁴, "επούλισα τα δέτρα ει στα κινερα όπο μι άφισι ο άντρας μου εις τιν διαθήκην όπό έκαμι" (22- 10-1799)⁵¹⁵, "τὸ πανή ώποϋ έδωσα τῆς θηγατέρας σου" (21-12-1824)⁵¹⁶, "όλα αυτὰ από πουλούμεν" (29-12-1825)⁵¹⁷, "εδοσα το χόραφη όποϋ ηνε στου παπαλασκαρι την καργιαν" (14-11-1826)⁵¹⁸, "τά χοράφια καί άμπέλια όπου έχομεν εις τήν Μέσην"⁵¹⁹ (02-02-1837)⁵²⁰, "τὸ χωράφιόν μου όπού έχω εις Ποταμιώτικον εις Βαϊνάρι"⁵²¹ (14-09-1854)⁵²², "δια τας όσας αγριολές άπού υπάρχουν εις την Λυγιά"⁵²³ [...] κατὰ τας μαρτυρίας άπού έδειξεν" (25-05-1874)⁵²⁴, "περὶ τήν ύπόθεσιν άπό μι γράφιτι" (15-06-1885)⁵²⁵.

1.4. Το ρήμα

Το ρήμα καταγράφεται ως εξής:

1. Ενικός αριθμός

1.1. Το αι > η, ι. Δηλαδή φωνητικά ακούγεται ως φθόγγος (i): "γιανις λειμονι

509. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 139.

510. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 142.

511. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 130.

512. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 165.

513. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 91.

514. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1769-1909", *Θασιακά*, 5(1988), ό.π., σ. 104-105.

515. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 99.

516. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 165.

517. Βακαλόπουλος, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα", *Θασιακά*, 4(1987), ό.π., σ. 159.

518. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 166.

519. Τοπωνύμιο με το όνομα "Μέση, η" υπάρχει στο χωριό Μαριές της Θάσου.

520. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1837-1913", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 39.

521. Τοπωνύμιο με το όνομα "Βαϊνάρι" του βρίσκεται "Στο δρόμο Θεολόγου-Αστρίδας (Α), μετά ντου (ν)Τιπόζιτου και πριν ντη Σ'κιά" (Βαρδαβούλιας, "Τοπωνύμια", *Θασιακά*, 7(1992), ό.π., σ. 490).

522. Γριτσόπουλος, "Το Αρχεϊον Μαρίας Σταματίου Λασκαρίδου Ποταμιάς", *Θασιακά*, 7(1990-1991), ό.π., σ. 353.

523. Τοπωνύμιο με το όνομα "Λυγιά, η" υπάρχει στο Κάστρο της Θάσου.

524. Κοεμτζόπουλος, "Η απονομή της δικαιοσύνης στη Θάσο", *Θασιακά*, 9(1994-1995), ό.π., σ. 286.

525. Αυγουστίδης, "Ανέκδοτα έγγραφα των ετών 1846-1903", *Θασιακά*, 4(1987), ό.π., σ. 135.

γραφο κι ειποσχομι" (07-03-1817)⁵²⁶, "ηπόσχομη και πουλό τα άνουθεν" (08-08-1856)⁵²⁷, "έπειδής φοβούμι" (15-06-1885)⁵²⁸.

1.2. Το ε > η, ι. Δηλαδή φωνητικά ακούγεται ως φθόγγος (i): "τον έδωσε το δέτρο όπω πίρη απώ τω ει[η]ώ τω τω βασιλικό" (30-09-1762)⁵²⁹, "επούλισα τα δέτρα ει στα κινερα όπο μι άφισι ο άντρας μου εις τιν διαθήκην οπό έκαμι" (22- 10-1799)⁵³⁰, "σιμειόνο τα ειτι πίρι ο κάθι ένας" (χ.χ.)⁵³¹.

1.3. Το ω > ου. Δηλαδή φωνητικά ακούγεται ως φθόγγος (u): "Με του παρόν φανιρώνου" (07-03-1817)⁵³², "έγώ δς άγράματος βάζου τώ σιμίον τού σταβρού" (16-08-1881)⁵³³, "θά σās γράφου [...] να σās στέλνου" (15-06-1885)⁵³⁴, "νά πληρώσου τώ πωσόν" (20-10-1886)⁵³⁵, "έγώ θέτου του σιμίου του σταβρού" (12-12-1876)⁵³⁶.

2. Πληθυντικός αριθμός

2.1. Το ε > η, ι: Δηλαδή φωνητικά ακούγεται ως φθόγγος (i): "ωμωλωγούμη μιής της φλούρας τα πηδηά ω διδημήτρης και ω παβλως τω πως επουλήσαμε [...] τα δέτρα ώπου ίχαμη" (27-04-1762)⁵³⁷, "ομολογούμε [...] το πως επουλήσαμε" (11-02-1763)⁵³⁸, "έπουλήσαμε τού ξι[η]ναργιού" (03-05-1778)⁵³⁹, "ότι πως πολίσαμε το μιράδι μας" (14-11-1791)⁵⁴⁰, "ομολογόμι και φανερόνομι ημής τα πιδιά [...] ότι πως επολίσαμε διο δέτρα στα κίνερα" (21- 01-1793)⁵⁴¹, "φανερόνομι [...] ότι πως επο-

526. Χιόνης, "Το αρχείο της οικογένειας Βαγγέλη Σταμπούλη", *Θασιακά*, 8(1992-1993), ό.π., σ. 155.

527. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 148.

528. Αυγουστίδης, "Ανέκδοτα έγγραφα των ετών 1846-1903", *Θασιακά*, 4(1987), ό.π., σ. 135.

529. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 91.

530. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 99.

531. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 100.

532. Χιόνης, "Το αρχείο της οικογένειας Βαγγέλη Σταμπούλη", *Θασιακά*, 8(1992-1993), ό.π., σ. 155.

533. Χιόνης, "Ανέκδοτα έγγραφα της Θάσου", *Μακεδονικά*, 14(1974), ό.π., σ. 148.

534. Αυγουστίδης, "Ανέκδοτα έγγραφα των ετών 1846-1903", *Θασιακά*, 4(1987), ό.π., σ. 135.

535. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 130.

536. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 148.

537. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 90.

538. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 92.

539. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1769-1909", *Θασιακά*, 5(1988), ό.π., σ. 104-105.

540. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 96.

541. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 97.

λίσαμι [...] του περιβόλι" (24-10-1795)⁵⁴², "φανερόνομι ημής τα κορίτζια" (24-10-1795)⁵⁴³, "πίγανι" (χ.χ.)⁵⁴⁴, "εκάμαμι τα σπίτια μας τράνπα κι πιάσαμι του δικό μο γρόσια 500 κι του Αγουστή του πιασαμι γρόσια διακόσια κι δεν έχομι ένας εις τουν άλλουν μας αντιλογίαν" (07-03-1817)⁵⁴⁵, "πάμι και ης τον άγά" (01-03-1855)⁵⁴⁶, "όσι λογαριασμί [...] και τους κιτάξαμι" (χ.χ.)⁵⁴⁷, "ταύτα μένουμι" (19-07-1857)⁵⁴⁸, "Την δοσάμι 1 πρίκι και μία λιγένι χαρκουματένια" (15-02-1864)⁵⁴⁹, "νά τὰ λάβητι μόνοι σας [...] γράφιτι" (15-06-1885)⁵⁵⁰, "περι τήν υπόθεσιν άπά μι γράφιτι μι τήν άλλην τήν έπιστολήν" (15-06-1885)⁵⁵¹.

1.5. Το βοηθητικό ρήμα είμαι

Το βοηθητικό ρήμα είμαι έχει υποστεί αρκετές φωνητικές μεταβολές και καταγράφεται με διάφορες μορφές. Ενδεικτικώς, αναφέρουμε: όντας, έστωντας, ήνε, ήνι, ύνε, ήτον, είναι, ηνε, ήνι, ήνι, εΐνη, ηνι, ίνε, ίνε, ήμανι: "όμολογώ έγώ ό παπάΒασιλικός ότι πώς έστωντας και νά μου χρειαστούν μερικά άσπρα διά τó χρέος μου, έπούλησα" (16-09-1735)⁵⁵², "τα ωπία δέντρα ήνε στο πέργυρο" ⁵⁵³ σιν παναγία" (26-09-1784)⁵⁵⁴, "επούλησα του πιθιρικό μου του δέντρου οπού ύνε στου παλίρι" (26-10-1790)⁵⁵⁵, "τον περιβόλι όπο ήνι εις τις παπαγιόργινας του σπίτι" (24-10-1795)⁵⁵⁶, "και ήτον άσπρα έδικά μου" (16-05-1815)⁵⁵⁷, "κι είναι κι ο φύρ-

542. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θασιακά, 1(1984), ό.π., σ. 97.

543. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θασιακά, 1(1984), ό.π., σ. 97.

544. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θασιακά, 1(1984), ό.π., σ. 105.

545. Χιόνης, "Το αρχείο της οικογένειας Βαγγέλη Σταμπουλή", Θασιακά, 8(1992-1993), ό.π., σ. 155.

546. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θασιακά, 2(1985), ό.π., σ. 148.

547. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θασιακά, 1(1984), ό.π., σ. 106.

548. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θασιακά, 3(1986), ό.π., σ. 160.

549. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θασιακά, 2(1985), ό.π., σ. 152.

550. Αυγουστίδης, "Ανέκδοτα έγγραφα των ετών 1846-1903", Θασιακά, 4(1987), ό.π., σ. 135.

551. Αυγουστίδης, "Ανέκδοτα έγγραφα των ετών 1846-1903", Θασιακά, 4(1987), ό.π., σ. 135.

552. Καπόλλας, "Η διαμόρφωση του δικαίου της ιδιοκτησίας", Θασιακά, 12(2001-2003), ό.π., σ. 245.

553. Ο πέργυρος "πέργυρους, ου" είναι πέτρινος τοίχος που περικλείει ένα αμπέλι ή ένα χωράφι (Βαρδαβούλιας, "Το γλωσσικό ιδίωμα του Θεολόγου", Θασιακά, 5(1988), ό.π., σ. 29).

554. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θασιακά, 1(1984), ό.π., σ. 94.

555. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θασιακά, 1(1984), ό.π., σ. 95.

556. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θασιακά, 1(1984), ό.π., σ. 97.

557. Τσίμας, "Μια πειρατική επιδρομή στη Θάσο", Θασιακά, 10(1996-1997), ό.π., σ. 721.

νους μαζί με τους σπίτι" (07-03-1817)⁵⁵⁸, "όντας εγώ ο Μαργαρίτης" (08-01-1823)⁵⁵⁹, "εδοσα το χόραφη οποῦ ηνε στου παπαλασκαρι την καργιαν κε ηνε στου ριζου κόντα" (14-11-1826)⁵⁶⁰, "με τον αλιβρόμηλον οποῦ ήνε εις των μήλων" (02-06-1827)⁵⁶¹, "οπου ήνι [...] αυτο να ήνι" (01-03-1855)⁵⁶², "ένα [ἐλαιόδενδρον] εἶνη τόν καντιανόν" (27-07-1862)⁵⁶³, "οσον και άν ηνι [...] το δέ άλλο ηνι" (09-10-1866)⁵⁶⁴, "ο ριθής αγοραστής ηνε τέλιος εξουσιαστής" (03-03-1869)⁵⁶⁵, "ήνι τέλιος ηδιοκτίτης" (27-02-1872)⁵⁶⁶, "κε ινε τελιος εξουσια(σ)τις" (09-05-1875)⁵⁶⁷, "θέλι ινε" (18-10-1876)⁵⁶⁸, "ἐπειδής ήμανι εις τό τσιφλίκι"⁵⁶⁹ (15-06-1885)⁵⁷⁰.

2. Άκλιτα μέρη του λόγου

Επίσης, και τα άκλιτα μέρη του λόγου υφίστανται φωνητικές μεταβολές και καταγράφονται ως εξής:

2.1. Προθέσεις

Οι προθέσεις μεταβάλλονται και καταγράφονται με τις εξής μορφές:

1. από > άπο, απού, άπώ: Δηλαδή, φωνητικά άκούγεται ως φθόγγος (ο, υ): "τα δέτρα ώπου ίχαμη ης τω χωρηού θεωλόγου απού τη παπακιά έως τω πουτώ"(27-04-1762)⁵⁷¹, "γράφο άπο χορίον καζαβήτι" (21-12-1824)⁵⁷², "έμπροσθεν άπώ έμένα" (20-10-1886)⁵⁷³.

2. εις > είς, ης. Δηλαδή, φωνητικά άκούγεται ως φθόγγος (ι): "ης τον ποτό δέτρα δικατρία" (26-09-1784)⁵⁷⁴, "τό έβαλε μέσα είς το σπήτι" (21-12-1824)⁵⁷⁵, "έμι-

558. Χιόνης, "Το αρχείο της οικογένειας Βαγγέλη Σταμπούλη", *Θασιακά*, 8(1992-1993), ό.π., σ. 155.

559. Ρουδομέτωφ, "Το αρχείο της οικογένειας παπα-Ιωάννη", *Θασιακά*, 12(2001-2003), ό.π., σ. 580.

560. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 166.

561. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 106.

562. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 148.

563. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 139.

564. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 140.

565. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 142.

566. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 144.

567. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 4(1987), ό.π., σ. 99.

568. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 147.

569. Το τσιφλίκι είναι το μεγάλο αγρόκτημα, η μεγάλη γεωργική ιδιοκτησία, η οποία ανήκει σέ ιδιώτη. [< τουρκ. çiftlik "το μεγάλο αγρόκτημα" < çift "ζευγάρι, δνάδα, ζυγός, διπλός"].

570. Λυγουσιτίδης, "Ανέκδοτα έγγραφα των ετών 1846-1903", *Θασιακά*, 4(1987), ό.π., σ. 135.

571. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 90.

572. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 165.

573. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 130.

574. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 94.

575. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 165.

νε απάνου εις τον ταχίρ αγάν⁵⁷⁶ (χ.χ.)⁵⁷⁷, "ενα αμπέλι κήμενον ης χατζικαστανια" (10-04-1870)⁵⁷⁸.

3. μέχρη > μέχροη: Δηλαδή, φωνητικά ακούγεται ως φθόγγος (i): "μεχροη σήμερων" (10-12-1895)⁵⁷⁹.

4. με > μι: Δηλαδή, φωνητικά ακούγεται ως φθόγγος (i): "γιανις λειμονι γραφο κι ειποσχομι μι τιν γινέκα μου" (07-03-1817)⁵⁸⁰, "περι την υπόθεσιν από μι γράφιτι μι την άλλην την έπιστολήν" (15-06-1885)⁵⁸¹.

5. χωρίς > χώρης: Δηλαδή, φωνητικά ακούγεται ως φθόγγος (i): "χώρης άλλω μάλιστα" (21-12-1824)⁵⁸².

6. δια > διά: "διά τόσον είπόθεσιν" (21-12-1824)⁵⁸³.

2.2. Σύνδεσμοι:

Οι σύνδεσμοι μεταβάλλονται και καταγράφονται με τις εξής μορφές:

1. ότι > το "ωμωλογώ [...] τω πως επούλησα [...] δέντρα δήω δηα γρώσηα επτάμησι" (10-03-1758)⁵⁸⁴, "ωμωλογούμη ιμήσ της φλούρωσ τα πηδηά [...] παβλωσ τω πως επουλήσαμι [...] τα δέτρα ώπου ίχαμη"(27-04-1762)⁵⁸⁵.

2. επειδή > επειδής, έπειδί: "έπειδής καί συνέπεσεν νιζάς⁵⁸⁶ έκ τών χωρίων Κάστρου και Καζαβήτην εις τὰ δρια ήμωv" (01-07-1846)⁵⁸⁷, "έπειδής ήμανι εις τὸ τσιφλίκι [...] έπειδής φοβούμι [...] έπειδής μι το ζήτησαν" (15-06-1885)⁵⁸⁸, "Επειδι παρήλθεν μεχροη σήμερων υπέρ' του ένός έτους" (10-12-1895)⁵⁸⁹.

3. και > και, κε, κι: Δηλαδή, φωνητικά ακούγεται ως φθόγγος (e, i): "Με του παρόν φανιρώνου ιγώ ου Γιάννης του Λιμονή κι η γυναίκα μου η Τζακόνα κι του

576. Ο αγάς είναι πολιτικός και στρατιωτικός αξιωματούχος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας: [< τουρκ. ağa "διοικητής"].

577. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 105.

578. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 143.

579. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 135.

580. Χιόνης, "Το αρχείο της οικογένειας Βαγγέλη Σταμπουλή", *Θασιακά*, 8(1992-1993), ό.π., σ. 155.

581. Αυγουστίδης, "Ανέκδοτα έγγραφα των ετών 1846-1903", *Θασιακά*, 4(1987), ό.π., σ. 135.

582. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 165.

583. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 165.

584. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 89.

595. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 90.

586. Ο νιζάς είναι η φιλονικία, η έριδα. [< τουρκ. niza "αντιπαλότητα, διαφωνία, αμφισβήτηση, αντίθεση, διαίρεση"].

587. Χιόνης, "Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1837-1913", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 41.

588. Αυγουστίδης, "Ανέκδοτα έγγραφα των ετών 1846-1903", *Θασιακά*, 4(1987), ό.π., σ. 135.

589. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 135.

πιδί μας ονόματος Κωστατής το πως εκάμαμι τα σπίτια μας τράνπα κι πιάσαμε του δικό μο γρόσια 500 κι του Αγουστή του πιασαμε γρόσια διακόσια κι δεν έχομι ένας εις τονν άλλουν μας αντιλογίαν ζωγή κι θάνατον κι δια την αλήθο γίνει⁵⁹⁰ δίνω του παρόν μου εις χείρας του Αγουστή παπα-Γιαννάκη. μάρτυρες μαρτυροόν τα άνωθεν γεγραμμένα κι είνι κι ο φούρνους μαζί με τους σπίτι. / αυγουστις του γιορρη μαρτης / γιωργις παπαγιναν μαρτιρας / γιανις λειμονι γραφο κι ειποσχομι μι τιν γινέκα μου την Τζακονα κι τα πιδιά μας" (07-03-1817)⁵⁹¹, "και τό έβαλε μέσα εις το σπήτι [...] μάλιστα έχει και την τζέτουλα και να την τεργιασις να τοϋς τό δόσις [...] ήξεβρε ότι και της παράδις της έχω πάομένους:" (21-12-1824)⁵⁹², "εγώ δε κέ πās σύνκενης κέ κληρονομός μου [...] διό έγινε κε το παρόν" (13-06-1871)⁵⁹³, "κε δια το[ν] αγραματον μου με ιπογραφι ο μαστρονικολας ασβεστας" (09-05-1875)⁵⁹⁴, "εδοσα το χόραφη οποϋ ηνε στου παπαλασκαρι την καογίαν κε ηνε στου ριζου κόντα" (14-11-1826)⁵⁹⁵, "κέ τώ μέν περίσεβμα να λαμβάνω τώ δ' άπούληπων να μετρώ" (20-10-1886)⁵⁹⁶.

2.3. Επιρρήματα

Και τα επιρρήματα υφίστανται γλωσσικές μεταβολές. Ενδεικτικώς, αναφέρουμε:

1. Τοπικά: απάνου, ειδο, ηποκάτου, έξου: "επούλησα του πιθιοκό μου του δέντρον οπού ύνε στου παλίρι σι πιζούλα απάνου" (26-10-1790)⁵⁹⁷, "έμινε απάνου εις τον ταχίω αγάν" (χ.χ.)⁵⁹⁸, "και να μάς το στέλην ειδο" (19-07-1857)⁵⁹⁹, "ένα 1 (ελαιόδενδρο) ηποκάτου εις την έκκλησιάν" (18-10-1876)⁶⁰⁰, "έξου της περιουχής" (08-11-1910)⁶⁰¹.

2. χρονικά: πώπωτας, σήμερων: "πώπωτας" (05-03-1865)⁶⁰², "μεχρη σήμερων" (10-12-1895)⁶⁰³.

591. Χιόνης, "Το αρχείο της οικογένειας Βαγγέλη Σταμπούλη", *Θασιακά*, 8(1992-1993), ό.π., σ. 155.

592. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 165.

593. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 143.

594. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 4(1987), ό.π., σ. 99.

595. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 166.

596. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 130.

597. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 95.

598. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 105.

599. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 160.

600. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 147.

601. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 155.

602. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 152.

603. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 135.

III. Τα ξένα γλωσσικά δάνεια⁶⁰⁴

Όπως όλοι οι λαοί, οι οποίοι επικοινωνούν μεταξύ τους, έτσι και οι Θάσιοι παίρνουν από τους άλλους λαούς διάφορα στοιχεία του γλωσσικού τους πολιτισμού. Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας στο γλωσσικό τους ιδίωμα μπολιάζονται διάφορες ξένες λέξεις, οι οποίες και ακολουθούν τους κανόνες του γλωσσικού τους ιδιώματος. Ενδεικτικώς, αναφέρουμε μερικές μόνο ξένες λέξεις, όπως καταγράφονται στις πηγές:

1. Τα κοινά ονόματα

Στο γλωσσικό ιδίωμα των Θασίων υπάρχουν αρκετά κοινά ονόματα ξένων γλωσσικών πολιτισμών. Ενδεικτικώς, αναφέρουμε: αγάς, αμπάρι, άσπρα, βέης / μπέης, βιτσι, βλατί / βλαττί, γρόσια, δοβάριον, ζαχιρές, ζολότα, κάλτσα, καρσί, κερμιζένιος, κονάκι, κουβέλι, κουρουτζής, λιγκέρι, λεγένη, μαξούλι, μοκατάς, μούλι, μπασμάς, μπόστα / πόστα, νιζάς, πακτζές / μπαξές, παράς, πετσέτα, πισί / πεσί, πούσουλας / μπούσουλας, πρίκι / μπρίκι, ραβάσιον, ρεϊτζης, ρουπιέδες, σπίτι, τζαγκάρης / τσαγκάρης, τζαϊρι / τσαϊρι, τζάπα / τσάπα, τζέτουλα / τσέτουλα, τζιζάς, τζουκαλάς, τράνπα / τράμπα, τροβάς, τσεμπέρι, τσικέτο, τσιφλίκι, φιομάνι, χαράτζι, χοτζέτι κ.ά.⁶⁰⁵

2. Τα κύρια ονόματα

Όπως έχουμε εισηγηθεί σε άλλα συνέδρια για τα ονόματα των Θασίων⁶⁰⁶, προκύπτει ότι έχουμε επίδραση ξένων γλωσσικών πολιτισμών και στα ονόματα των Θασίων. Παρατηρούμε όμως ότι τα περισσότερα ονόματα έχουν εισέλθει πριν από την περίοδο της Τουρκοκρατίας ακόμη και συνεχίζουν να μαρτυρούνται και κατά την περίοδο αυτή. Ενδεικτικώς αναφέρουμε⁶⁰⁷:

1. Βαπτιστικά

1.1. Λατινογενής προέλευση

1. Ανδρικά βαπτιστικά ονόματα: Αυγουστής, Αύγουστος, Δούκας, Κωνσταντίνος, Μαρκιανός, Μάρκος, Ρήγας κ.ά.

2. Γυναικεία βαπτιστικά ονόματα: Αμαλία, Αυγουστίνη, Δούκινα, Μαργαρίτα, Ραλίτζα, Σκαρλατίνα, Φλωρίνα (Φλούρου, Φλούρω) κ.ά.

1.2. Αραβοτουρκική - ανατολική προέλευση

604. Η εργασία αυτή αποτελεί θέμα άλλης εισήγησης.

605. Οι λέξεις των ξένων γλωσσικών πολιτισμών ερμηνεύονται και ετυμολογούνται στις παραπομπές των παραδειγμάτων, στα οποία καταγράφονται οι λέξεις αυτές.

606. Σταλίδης, "Τα οικογενειακά ονόματα (επώνυμα) των Θασίων", *Θασιακά*, 10(1996-1997), ό.π., σ. 583-626, Σταλίδης, "Τα γυναικεία βαπτιστικά ονόματα των Θασίων", *Θασιακά*, 13(2004-2006), ό.π., σ. 457-509.

607. Βλ. ενδεικτ. Σταλίδης, "Τα οικογενειακά ονόματα (επώνυμα) των Θασίων", *Θασιακά*, 10(1996-1997), ό.π., σ. 610-616.

1. Τα ανδρικά ονόματα αυτής της περιπτώσεως δεν τα φέρουν χριστιανοί της Θάσου, αλλά μωαμεθανοί, οι οποίοι ασκούν διοικητικά καθήκοντα στην περιοχή. Ενδεικτικώς αναφέρουμε: "μολαχασανής"⁶⁰⁸ μάρτηρας" (11-02-1763)⁶⁰⁹, "Ζολφικάρ ἀλῆ" (16-05-1815)⁶¹⁰, "πούλισεν ο Χ" μוסταφά αγάς" (χ.χ.)⁶¹¹, "έμινε απάνου εις τον ταχίρ αγάν" (χ.χ.)⁶¹², "εις τον πικίρ αφέντι" (χ.χ.)⁶¹³, "δια το Χ" μוסταφά" (χ.χ.)⁶¹⁴, "Ο Γεν. Διοικητής Θάσου Μουσταφά Βέης"⁶¹⁵ (29-09-1886)⁶¹⁶, "Μαρτιέ σπέτσας Κάσιμ Πούσουλα" (χ.χ.)⁶¹⁷, "τόν Σελῆμ Ἄλῆ" (05-12-1895)⁶¹⁸, "τοῦ Σελῆμ Ἄλῆ" (10-12-1895)⁶¹⁹, "γράφει ο Σελῆμ" (28-01-1896)⁶²⁰.

Απ' αυτή την περίπτωση σχηματίζονται κυρίως μερικά ονόματα οικογενειακά (επώνυμα), τα οποία φέρουν μερικοί χριστιανοί της Θάσου. Ενδεικτικώς, αναφέρουμε: Βακρατσάς / Μπακρατζάς, Καβάτζης, Κουτλής, Λαφαζάνης, Ραξής, Ρεϊζης κ.ά.

2. Γυναικεία βαπτιστικά ονόματα: Ράξινα, Σουλτάνα, Τζακόνα (παράβ. και τα νεότερα Ναζλού, Χαϊρή) κ.ά.

1.3. Εβραϊκή / αραμαϊκή προέλευση

1. Ανδρικά βαπτιστικά ονόματα: Θωμάς, Ιωάννης, Ματέχος, Ματθαίος κ.ά.

2. Γυναικεία βαπτιστικά ονόματα: Άννα (Αννίκα, Αννούδα), Ελισάβετ, Θωμαή, Μαγδαληνή, Μαρία, Σαββάτου, Σουσάνα κ.ά.

3. Τα τοπωνύμια⁶²¹

Σύμφωνα με τις πηγές, τα περισσότερα τοπωνύμια της Θάσου είναι ελληνικά.

608. Μολαχασανής < μουλάς < περσ. mullā "1. ιερωμένος της μουσουλμανικής θρησκείας, 2. ο μέγας αρχιδικαστής στο μουσουλμανικό κόσμο" < αραβ. mawlā "κύριος, δάσκαλος" + κύριο όν. Χασάν.

609. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 92.

610. Τσίμας, "Μια πειρατική επιδρομή στη Θάσο", *Θασιακά*, 10(1996-1997), ό.π., σ. 722.

611. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 105.

612. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 105, 106.

613. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 106.

614. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", *Θασιακά*, 1(1984), ό.π., σ. 106.

615. Ο βέης / μπέης είναι ανώτερος πολιτικός και στρατιωτικός αξιωματούχος της οθωμανικής αυτοκρατορίας [< τουρκ. bey / beğ "κύριος, άρχοντας, ηγεμόνας"].

616. Περιλήξ Βακουφάρης, "Ένας οδηγός διοίκησης των κοινοτήτων της Θάσου του 1886", *Θασιακά*, Καβάλα 1985, τ. 2(1985), σ. 53.

617. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 163.

618. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 134.

619. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 135.

620. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ό.π., σ. 136.

621. Βλ. ενδεικτ. Βαρδαβούλιας, "Τοπωνύμια", *Θασιακά*, 7(1990-1991), ό.π., σ. 463-554.

Υπάρχουν όμως και κάποια, τα οποία προέρχονται από άλλους γλωσσικούς πολιτισμούς. Όμως, όλα τα τοπωνύμια ακολουθούν τους κανόνες του γλωσσικού ιδιώματος των Θασίων. Ενδεικτικώς, αναφέρουμε:

3. 1. Τοπωνύμια ελληνικού γλωσσικού πολιτισμού

Από τα τοπωνύμια ελληνικής γλωσσικής προελεύσεως ενδεικτικώς αναφέρουμε: "Άγια Κυριακή, η", "Αγιά Παρασκιβή, η", "Αγιά Φουτίδα, η", "Αγιάδα, η", "Αγκάθια, τα", "Αγώι, τ'", "Αγρι(γι)ουδασκ'νια, η", "Αϊ-Γιώρ'ς, ου", "Αλών' τ'", "Αλουνούδ, τ'", "Απιδιές, οι", "Αστρίς", "Γαδρουμ'λιά, η", "Δίπλις, οι", "Θημουνιά, η", "Καλύβις, οι", "Καρούα, η", "Καστανιά, η", "Κέδρους, ου", "Κιόνια, τα", "Κιρασούδα, η", "Κλησίδ' του", "Κόκαλα, τα", "Κουρφή, η", "Λάσπις, οι", "Λ'βάδ' του", "Λιφκιά, τα", "Λουτρού, η", "Λουτρουβιός, ου", "Λυγιά, η", "Μαρμαρόστρατα, η", "Ματουτόπ' του", "Μιλ'σουργός, ου", "Μιτόχ' του", "Μπαμπακιά, η", "Μπαμπακιές, οι", "Μ'σαριά, η", "Μύλους, ου", "Μύτ'κας, ου", "Ξιβ'νί, του", "Ουμαλέκα, η", "Πάγους, ου", "Παλιό' του", "Παλουχώρ' του", "Πέργυρους, ου", "Πιφκάρ' του", "Πλάτανους, ου", "Ποταμιά, η", "Πουλίτις, οι", "Πουρός, ου", "Ρουδιά, η", "Σπήλιους, ου", "Σταλαμός, ου", "Σταυρός, ου", "Στριβους, ου", "Σωτήρος", "Τρίκουρφου, του", "Φανός, ου", "Χουχλός, ου", "Ψαριό, του" κ.ά.

3. 2. Τοπωνύμια μη ελληνικού γλωσσικού πολιτισμού

Από τα τοπωνύμια μη ελληνικής γλωσσικής προελεύσεως ενδεικτικώς αναφέρουμε: "Αγαδέλ' του", "Αλή πασά του πασπάρ' τ'", "Αμπάρια, τα", "Αμπάς, ου", "Αρβανίτ'ς, ου", "Αρσανάς, ου", "Βάλτα, η", "Βίγλα, η", "Βιγλί, του", "Βιγλούδα, η", "Γαϊτάν' του", "Γιουργαντζά, η", "Δραγασά, η", "Καγκέλα, η", "Καγκέλια, τα", "Κάγκκιλου, του", "Καζάν' η", "Καραγάτσα, τα", "Καστρί, του", "Κιλί, του", "Κουνάκ' του", "Λαγκάδα, η", "Μαγαζί, του", "Μπαλή του στερνί, τ'", "Μπαρουτ'χανάς, ου", "Μπουτζάρ' του", "Παλάτια, τα", "Σαϊτα, η", "Σμιτσής, ου", "Σκαλιά, τα", "Ταρσανάς, ου", "Τσάρκ' του", "Φουρνί, του" κ.ά.

3. 3. Τοπωνύμια μικτού γλωσσικού πολιτισμού

Επίσης, υπάρχουν τοπωνύμια μικτού γλωσσικού πολιτισμού, δηλαδή ελληνικού και ξένου. Ενδεικτικώς, αναφέρουμε: "Αγά ου λάκκους, τ'", "Βιγλουλουτρού, η", "Γιαννάκου οι στέρνις, τ'", "Γκαβουγιάνν' του κάγκκιλου, του", "Γκέκα ου λιμός, τ'", "Κάτ' μαχαλάς, ου", "Κιαχαγιά ου λιμός, τ'", "Κόνσουλα τ' αμπέλ' τ'", "Μαραγκού ου λάκκους, τ'", "Παλιόφουρνους, ου", "Πάν' Μαχαλάς, ου", "Παλιόπυργους, ου", "Πέρα Μαχαλάς, ου", "Σκαλουφόρους, ου" κ.ά.

IV. Επίλογος – Συμπεράσματα

Από τις υπάρχουσες μαρτυρίες, από τις οποίες αντλούμε τις πληροφορίες για

το γλωσσικό ιδίωμα των Θασίων κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, προκύπτουν τα παρακάτω συμπεράσματα:

1. Τα παλαιότερα κείμενα είναι πιο κοντινά στο γλωσσικό ιδίωμα των Θασίων (βλ. κεφάλαιο: V. Κείμενα). Μάλιστα δε, πολλοί, επειδή δεν γνωρίζουν γράμματα, "υπογράφουν" στα έγγραφα με διαφόρους τρόπους. Ενδεικτικώς, αναφέρουμε: "μαρτιρῶ εἶδου καί τη μονοκοτιλια μο" (307-05-1787)⁶²², "ιγο ο αρ-γηρης μπακαλης εγραψα κε μαρτηρο" (15-04-1844)⁶²³, "μην ηξεβροντας να γραψω βανο το δαχτυλο μου" (15-04-1844)⁶²⁴, "Θεοδόσις αργίρι βεβεό κ(αί) διὰ του αγράματόν μου υπογραφομε δι(α) τιν ενδισιμότιτα του παπα-Φιλίπου κ(αί) βάνου το δαχτιλον μου" (13-07-1848)⁶²⁵, "ελένη ξακόνας⁶²⁶ βεβεό τα άνωθεν ιδού και το δάκτιλόν μου" (22-03-1849)⁶²⁷, "παπά οικό(νό)μο μάρτυς κονσταντίνος άρχόντι γραφο καί μαρτιρῶ εκ στοματος του γιανι νικολί" (16-03-1852)⁶²⁸, "καί μὴν εἰξεύροντας γραψιμον με εἰπογράφη ὁ διμήτριος Χ# Γεωργίου καί βάνο τὸ σμιόν του σταυρού" (03-05-1852)⁶²⁹, "εγὼ ο ανάγνόςτις μάρκιανου εκ στόματος κατιρινής⁶³⁰ γραφο καί μαρτηρῶ" (04-11-1852)⁶³¹, "καί μὴν ἰξεύροντας νὰ γραψω με ὑπέγραψεν ὁ γράψας ἐκ στόματός μου καί δακτυλοποιῶ παπᾶ Γεώργιος ιω": γραφω καί Μαρτυρῶ" (05-03-1865)⁶³², "βάζω τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ" (01-05-1866)⁶³³, "καί ὑπογράφομαι διὰ χειρὸς τοῦ γράψαντος καί τοῦ σταυροῦ" (21-11-1867)⁶³⁴, "Παναγιώτης Δημητρίου ὑπόσχομαι και βεβαιῶ τα άνωθεν και ως αγράμματος υποσημειούμαι δια χειρὸς του παπα-Κωνσταντίνου Οικονόμου, καγὼ βάζω τον τύπον του σταυροῦ" (10-10-1872)⁶³⁵, "κε δια το[ν] αγραματον μου με υπογραφι ο μαστρονικολας ασβεστας εγο δε δακτυλοπιο" (09-05-1875)⁶³⁶, "ήδου κέ του σμηῶν

622. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὄ.π., σ. 142.

623. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὄ.π., σ. 144.

624. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὄ.π., σ. 144.

625. Γριτσόπουλος, "Τό Αρχεῖον Μαρίας Σταματίου Λασκαρίδου Ποταμιάς", *Θασιακά*, 7(1990-1991), ὄ.π., σ. 351.

626. Το γυναικείο βαπτιστικό όνομα Ξακόνα απαντά στη Θάσο και ως Τζακόνα / Τζακονούδα και, κατά μία μαρτυρία, έχει σχέση με το όνομα Ξακουστή (Σταλίδης, "Τα γυναικεία βαπτιστικά ονόματα των Θασίων", *Θασιακά*, 13(2004-2006), ὄ.π., σ. 501)

627. Ρουδομέτωφ, "Τό αρχεῖο της οικογένειας παπα-Ιωάννη", *Θασιακά*, 12(2001-2003), ὄ.π., σ. 583.

628. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὄ.π., σ. 146.

629. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὄ.π., σ. 146.

630. Είναι το όνομα Αικατερίνη / Κατερίνα.

631. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὄ.π., σ. 147.

632. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὄ.π., σ. 152.

633. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὄ.π., σ. 172.

634. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὄ.π., σ. 141.

635. Κώστας, "Το μετόχι και οι ιδιοκτησίες της μονής Ιβήρων", *Θασιακά*, 12(2001-2003), ὄ.π., σ. 435.

636. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 4(1987), ὄ.π., σ. 99.

του σταυρού" (18-10-1876)⁶³⁷, "ἐγὼ ἐδακτυλοτύποσα" (12-12-1876)⁶³⁸, "ἐγὼ θέτω του σιμίου του σταβρού" (12-12-1876)⁶³⁹, "ἐγὼ θέττω τὸν δάκτυλόν μου" (14-10-1877)⁶⁴⁰, "γιατὸ ἀγράμματον μου ὑπογράφωμε δια χειρός τοῦ γράψαντος ἐγὼ δε δακτυλοποιῶ" (18-06-1878)⁶⁴¹, "ὑποφένομε διὰ τοῦ σταυροῦ" (30-09-1878)⁶⁴², "ἐγὼ δακτυλοποιῶ" (15-11-1878)⁶⁴³, "ἐγὼ δὲ ἀγράματος βάζω τὸ σιμίον τοῦ σταβρού" (16-08-1881)⁶⁴⁴, "ὑγὸ δε θέτο τὸν σταβρον" (18-02-1884)⁶⁴⁵, "ἐγὼ δακτυλοτυπῶ" (06-10-1885)⁶⁴⁶, "ἐγὼ δὲ δακτηλοπιῶ" (18-12-1892)⁶⁴⁷, "καὶ διὰ τὸ ἀγράματόν μου ὑπογράφωμε δια χηρός τοῦ γράψαντος καγ'ἡ δακτιλο" (01-02-1894)⁶⁴⁸, "ἐγὼ δὲ Σταυροποιῶ" (27-09-1901)⁶⁴⁹, "καὶ ὑποφαίνομε ὑπογραφθην διὰ προσταγὴν μου παρὰ τοῦ Παπὰ Ἰωάννου Σ. ἐγὼ δὲ βάζω το Συμῆον τοῦ Σταυροῦ" (21-06-1907)⁶⁵⁰, "ἐγὼ δὲ Σταυροσιμιῶ" (16-05-1915)⁶⁵¹, "Εγὼ δὲ ὡς ἀγράματος Σταυροσειμιῶ" (28-12-1917)⁶⁵².

Αυτὴ ὁμῶς ἡ "αγραματοσύνη" των ολιγογράμματων συγγραφέων μᾶς δίνει καὶ τὸ γνήσιο γλωσσικὸ ἰδίωμα των Θασίων, τὸ ὁποῖο μιλιέται καὶ, ὡς ἐκ τούτου, καταγράφεται κατὰ τὴν περίοδο της Τουρκοκρατίας.

2. Ὅσο πλησιάζουμε πρὸς τὸ τέλος τοῦ 19ου καὶ τις ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰῶνα τα κείμενα γίνονται λογιότερα, οἱ συντάκτες γράφουν στὴν καθαρεύουσα, ἀρα καὶ δὲν ἔχουμε στὸν γραπτὸ λόγο της καθαρεύουσας γνήσιο τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα των Θασίων. Ενδεικτικῶς, ἀναφέρουμε: "Ταῦτην μου τὴν διαθήκην θέλω νὰ ἔχη τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν ἐν παντὶ κριτηρίῳ δικαιοσύνης, ὅστις δὲ ἐπιχειρήσῃ νὰ ἀθετήσῃ ἢ νὰ παρασαλεύσῃ αὐτὴν εἰς τὸ παραμικρὸν, νὰ ἔχη τὸν θεὸν τὸν ἀπροσώποληπτον κριτὴν ἀντίδικον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως [...]" Ἀρχιμανδρίτης Γαβριὴλ γράφω καὶ μαρτυρῶ" (24-10-1871)⁶⁵³, "ἓνα κῆπον πατρικόν

637. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγράφα της Θάσου", Θασιακά, 3(1986), ὅ.π., σ. 147.

638. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγράφα της Θάσου", Θασιακά, 2(1985), ὅ.π., σ. 175.

639. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγράφα της Θάσου", Θασιακά, 3(1986), ὅ.π., σ. 148.

640. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγράφα της Θάσου", Θασιακά, 2(1985), ὅ.π., σ. 176.

641. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγράφα της Θάσου", Θασιακά, 2(1985), ὅ.π., σ. 177.

642. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγράφα της Θάσου", Θασιακά, 3(1986), ὅ.π., σ. 124.

643. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα ἐγγράφα της Θάσου", Μακεδονικά, 14(1974), ὅ.π., σ. 145.

644. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα ἐγγράφα της Θάσου", Μακεδονικά, 14(1974), ὅ.π., σ. 148.

645. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγράφα της Θάσου", Θασιακά, 3(1986), ὅ.π., σ. 151.

646. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγράφα της Θάσου", Θασιακά, 2(1985), ὅ.π., σ. 162.

647. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγράφα της Θάσου", Θασιακά, 2(1985), ὅ.π., σ. 178.

648. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγράφα της Θάσου", Θασιακά, 2(1985), ὅ.π., σ. 179.

649. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγράφα της Θάσου", Θασιακά, 2(1985), ὅ.π., σ. 181.

650. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγράφα της Θάσου", Θασιακά, 2(1985), ὅ.π., σ. 182.

651. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγράφα της Θάσου", Θασιακά, 3(1986), ὅ.π., σ. 160.

652. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγράφα της Θάσου", Θασιακά, 2(1985), ὅ.π., σ. 183.

653. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγράφα της Θάσου", Θασιακά, 2(1985), ὅ.π., σ. 155.

μου εύρισκόμενον εἰς Ποταμίαν εἰς θέσιν "Ἁγίον Ἰωάννην" (29-05-1877)⁶⁵⁴, "Ἐν περιπτώσει καθ' ἣν οἱ κύριοι ἐπιστάται ἢ διαφωνοῦντες, ἢ ἀμελοῦντες, ἢ καταχρώμενοι δὲν ἐκτελέσωσι κατὰ γράμμα τὰ ἐν τῷ παρόντι ἀναφερόμενα, τότε ὁ δωρητὴς κύριος Χατζῆ Κωνσταντῖνος ἔχει τὸ δικαίωμα ἐκ συμφώνου μετὰ τῆς Κοινότητος να λαμβάνη ἐκ τῶν χειρῶν των τὴν τῶν χρημάτων διαχείρισιν καὶ ἀναθέτη αὐτὴν εἰς ἄλλους" (02-05-1878)⁶⁵⁵, "Ἡ ἄνω ῥηθεῖσα οἰκία ἐν τῷ χωρίῳ Σωτήρος ἀνήκει σήμερον ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν παπα-Στυλιανὸν ὀλόκληρος" (15-02-1892)⁶⁵⁶, "ὡς ἀγγράμματος ὑπογράφομαι διὰ χειρὸς τοῦ Ν. Π. Οικονόμου" (22-05-1894)⁶⁵⁷, "Ὁ ὑποφαινόμενος συμβληθεὶς σήμερον μετὰ τῆς κοινότητος τοῦ χωρίου Κάστρου τῆς νήσου Θάσου, περὶ ἐκμεταλεύσεως τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς εἰρημένης κοινότητος εύρισκομένων μεταλλείων καὶ ὀρυκτῶν, δηλῶ" (11-10-1895)⁶⁵⁸, "Τὸ Πρωτοδικεῖον Θάσου συγκείμενον ἐκ τῶν ἰδίων δικαστῶν συνεδρίασε δημοσίᾳ τὴν 15ην Μαΐου 1896 ἡμέραν Τετάρτην καὶ ὥρ(αν) 8 π.μ. ἵνα δικάσῃ τὴν κάτωθι ὑπόθεσιν" (15-05-1896)⁶⁵⁹, "Ἡ ἐφορεία Κάστρου συνελθοῦσα σήμερον μετὰ τῆς προεστοδημογεροντίας καὶ λοιπῶν προκρίτων ἐπὶ τὸ αὐτὸ προσλαμβάνει διδάσκαλον δι' ἐν σχολικὸ ἔτος" (20-07-1898)⁶⁶⁰, "Συμβόλαιον [...] Δι' ὃ ἐγένοντο δυο ὅμοια καὶ ἐδόθησαν ἀνὰ ἐν ἐνὶ ἐκάστῳ πρὸς ἀσφάλειάν του καὶ ὑπεγράφησαν παρ' ἡμῶν καὶ τῶν ἀξιοπίστων μαρτύρων ἵνα ἰσχύωσιν ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ καὶ εἰς ἔνδειξιν ἀποφαινόμεθα" (27-09-1901)⁶⁶¹, "ἐν στασίδιον εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ γυναικωνίτου τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας "Ἁγίας Παρασκευῆς" (24-03-1912)⁶⁶².

3. Ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴ μελέτη των γνωστῶν ἐλληνικῶν ἐγγράφων τῆς περιόδου τῆς Τουρκοκρατίας, τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα των κατοίκων τῆς Θάσου ἀνήκει στα βόρεια γλωσσικὰ ἰδιώματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ λειτουργεῖ, ὅπως κι αὐτά,

654. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγράφα τῆς Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὁ.π., σ. 148.

655. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγράφα τῆς Θάσου", *Θασιακά*, 3(1986), ὁ.π., σ. 126.

656. Ρουδομέτωφ, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγράφα ἀπὸ το Σωτήρος τῆς Θάσου", *Θασιακά*, 9(1994-1995), ὁ.π., σ. 448.

657. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγράφα τῆς Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὁ.π., σ. 180.

658. Γεώργιος Αυγουσιτίδης, "Ἡ εγκατάσταση καὶ λειτουργία τῆς εταιρείας Fr. Speidel στα Λιμενάρια. Το τέλος τῆς ἱστορίας ἐνὸς χωρίου καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς δημιουργίας ἐνὸς ἄλλου", *Θασιακά*, Καβάλα 1996, τ. 9(1994-1995), σ. 41.

659. Παπά -Καραπιδάκη Ἀμαλία, "Ἐνα παράδειγμα ἀπονομῆς δικαιοσύνης στὴ Θάσο κατὰ τὸ 19ο αἰ.", *Θασιακά*, Καβάλα 1992, τ. 7(1990-1991), σ. 167.

660. Γεώργιος Αυγουσιτίδης, "Ὁ Θάσιος ἰατρός Αυγουστής Ἀναστασιάδης (1875-1958)", *Θασιακά*, Καβάλα 1995, τ. 8(1992-1993), σ. 27.

661. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγράφα τῆς Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὁ.π., σ. 181.

662. Χιόνης, "Ἀνέκδοτα δικαιοπρακτικὰ ἐγγράφα τῆς Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ὁ.π., σ. 182.

σύμφωνα με τους γλωσσικούς κανόνες της ελληνικής γλώσσας⁶⁶³.

4. Το γλωσσάριο των Θασίων είναι κατά βάση ελληνικό, όμως, όπως συμβαίνει και στα άλλα ελληνικά γλωσσικά ιδιώματα, έχουν εισέλθει σ' αυτό ως δάνεια και κάποιες λέξεις ξένων γλωσσικών πολιτισμών.

5. Επίσης, τα ονόματα των Θασίων (βαπτιστικά ή οικογενειακά) στην πλειονότητά τους είναι ελληνικά, όμως κάποια απ' αυτά προέρχονται, ως δάνεια από ξένους γλωσσικούς πολιτισμούς.

6. Επίσης, και τα τοπωνύμια προέρχονται στην πλειονότητά τους από τον ελληνικό γλωσσικό πολιτισμό, όμως και κάποια απ' αυτά προέρχονται ως δάνεια από ξένους γλωσσικούς πολιτισμούς.

7. Οι Θάσιοι κάθε ξένο γλωσσικό δάνειο, το οποίο παίρνουν από τους άλλους λαούς, το προσαρμάζουν στους γλωσσικούς κανόνες της μητρικής τους γλώσσας (φωνητική, τυπικό κ.ά.).

8. Γενικώς, κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας το γλωσσικό ιδίωμα των κατοίκων της Θάσου καλλιεργείται, προσαρμόζεται, πλουτίζεται και εξελίσσεται σύμφωνα με τους κανόνες της ελληνικής γλώσσας. Μέσα στις δύσκολες εκείνες συνθήκες, αντιστέκεται στις ξένες γλωσσικές επιδράσεις και παραμένει ελληνικό. Και έτσι κληρονομείται στους μεταγενέστερους και σημερινούς κατοίκους της Θάσου ως πολύτιμος και ακριβός θησαυρός.

V. Παραδείγματα γραπτών κειμένων του θασίτικου γλωσσικού ιδιώματος

1. Θασίτικο γλωσσικό ιδίωμα του έτους 1762.

"ωμωλωγούμη ιμής της φλούρωσ τα πηδηά ω διμήτρης και ω πάβλωσ τω πως επουλήσαμι [...] τα δέτρα ώπου ίχαμη ησ τω χωρηού θεωλόγου⁶⁶⁴ απού τη παπακιά⁶⁶⁵ έως τω πουτώ⁶⁶⁶" (27-04-1762)⁶⁶⁷.

663. Βλ. ενδεικτ. Ν. Π. Ανδριώτη, "Τα όρια των βορείων, ημιβορείων και νοτίων Ελλην. ιδιωμάτων της Θράκης", Α.Θ.Λ.Γ.Θ, 10(1943), σ. 131-185, Σταλίδης, "Τα γυναικεία βαπτιστικά ονόματα των Θασίων", Θασιακά, 13(2006), ό.π., σ. 502. Για το ζωντανό γλωσσικό ακόμη ιδίωμα των Θασίων της νεότερης εποχής, δηλαδή της δεκαετίας του 1950 και εντεύθεν, βλ. ενδεικτ. Τομπαΐδης, Το γλωσσικό ιδίωμα της Θάσου, ό.π., σ. 5-6, Βαρδαβούλιας, "Χαρακτηριστικές λέξεις", Θασιακά, 3(1986), ό.π., σ. 7-66, Βαρδαβούλιας, "Το γλωσσικό ιδίωμα του Θεολόγου", Θασιακά, 4(1987), ό.π., σ. 7-89, Βαρδαβούλιας, "Το γλωσσικό ιδίωμα του Θεολόγου", Θασιακά, 5(1988), σ. 7-81, Βαρδαβούλιας, "Το γλωσσικό ιδίωμα του Θεολόγου", Θασιακά, 6(1989), ό.π., σ. 135-183, Βαρδαβούλιας, "Τοπωνύμια", Θασιακά, 7(1990-1991), ό.π., σ. 463-554, Γερακούδης, Τα θασίτικα, ό.π.

664. Το χωριό Θεολόγος της Θάσου.

665. Η Μπαμπτακιά είναι τοπωνύμιο, το οποίο βρίσκεται "Στο δρόμο Θεολόγου-Ποτού (Γ), μετά ντον Αϊ-Γιάνν' ντου (μ)Πρόδρομου" (Βαρδαβούλιας, "Τοπωνύμια", Θασιακά, 7(1992), ό.π., σ. 475, 524).

666. Το χωριό Ποτός της Θάσου.

667. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855", Θασιακά, 1(1984), ό.π., σ. 90.

2. Θασίτικο γλωσσικό ιδίωμα του έτους 1817.

"Με του παρόν φανιρώνου ιγώ ου Γιάννης του Λιμονή κι η γυναίκα μου η Τζακόνά⁶⁶⁸ κι του πιδί μας ονόματος Κωστατής το πως εκάμαμι τα σπίτια μας τράνπα⁶⁶⁹ κι πιάσαμι του δικό μο γρόσια 500 κι του Αγουστή του πιασαμι γρόσια διακόσια κι δεν έχομι ένας εις τον άλλουν μας αντιλογίαν ζωγή κι θάνατον κι δια την αλήθο γίνει⁶⁷⁰ δίνω του παρόν μου εις χείρας του Αγουστή παπα-Γιαννάκη. μάρτυρες μαρτυρούν τα άνωθεν γεγραμμένα κι είναι κι ο φούρνος μαζί με τους σπίτι. / αυγουστις του γιορρη μαρτης / γιωργις παπαγιανν μαρτιρας / γιανις λειμονι γραφο κι ειποσχουμι μι τιν γινέκα μου την Τζακονα κι τα πιδιά μας" (07-03-1817)⁶⁷¹.

3. Θασίτικο γλωσσικό ιδίωμα του έτους 1824.

"τιμοτάτι γινῦ τὸν ποτὲ διμήτρι ἄγγελη τὸ πανή ὠποῦ ἔδωσα τῆς θηγατέρας σου καὶ τὸ ἔβαλε μέσα εἰς το σπήτι τὸ ὁποῖον εἶναι τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ νοῦ ὠπου σε φέρνι τὸ ραβάσιον⁶⁷² χώρης ἄλλω μάλιστα ἔχει καὶ τὴν τζέτουλα⁶⁷³ καὶ να την τεργιασις να τοῦς τὸ δόσις διατῆ δὲν ἤμπορῶ να ἔρχομε διὸ τόσον εἰπόθεσιν ταῦτα καὶ ηγίεναι ἐγῶ ὁ μαργαρίτις ο μπογιατζῆς γράφο ἀπο χορίον καζαβήτι⁶⁷⁴: 1824: Δεκεμβρίου: 21: ἤξεβρε ὅτι καὶ τῆς παράδης τῆς ἔχω πάρομένους:" (21-12-1824)⁶⁷⁵.

4. Θασίτικο γλωσσικό ιδίωμα της δεκαετίας 1850.

"χεριτίματα απο γιμενα τον διμιτρά(κ)η ζι λόγου ζου κ(ύ)ρ αξάδιλφε μου μεταξα χερετο κε τι θιγα μου κε ολα τα αξαδέλφι(α) μου κε τις αξ(α)δ(έ)λφ(ε)ς ος τοσου ζε πιρικαλο στον δουκα ζτιρων γινι γροσα 25 ηκους πεντι να τα λαβις ος τοσου κε να μι ζτιλις μγα υδισι χεριτο κε ολους τους φίλους κε τους ζικεν(εί)ς" (χ.χ.)⁶⁷⁶.

668. Σταλίδης, "Τα γυναικεία βαπτιστικά ονόματα των Θασίων", *Θασιακά*, 13(2004-2006), ό.π., σ. 487-488, 501.

669. Η λέξη τράνπα / τράμπα σημαίνει "αλλαγή" [< τουρκ. *trampa* "αλλαγή"].

670. Το ορθό είναι η λέξη αλήθεια.

671. Χιόνης, "Το αρχείο της οικογένειας Βαγγέλη Σταμπούλη", *Θασιακά*, 8(1992-1993), ό.π., σ. 155.

672. Το ραβάσιον είναι το μήνυμα. [ραβάσιον / ραβάσιν "ξύλο για μέτρηση, για υπολογισμό" < σλαβ. *rǫnas* "σημείωμα", παράβ. και ρουμαν. *rǫnas* και ρ. *rǫnǎși* "ανακατώνω"].

673. Η τζέτουλα / τσέτουλα είναι μικρό ξύλο, στο οποίο σημειώνονται με εγχοπές τα ισόποσα χρέη, οι ισόποσες απολήψεις τροφίμων (άρτος, αλεύρι, γάλα κ.ά). Επίσης, είναι δύο όμοια ξυλάκια, τα οποία ταυτίζονται στις εγχοπές και τα οποία κρατούν δύο άνθρωποι, προκειμένου να βεβαιώσουν το γνήσιο του πράγματος σε ανταλλαγές, σε διαπραγματεύσεις κ.ά. [τσέτουλα < βενετ. *cetola* / *zetola* < μεσαιων. λατιν. *schedula* / *scindula*, υποκορ. του λατιν. *scheda* / *scida* "σελίδα, φύλλο χαρτιού" < αρχ. *σχίδη* / *σχίζα* / *σχίξη* "σπίζα, τεμάχιο κομμένου ξύλου, πελεκούδι", βλ. και αρχ. ελλην. *σχένδουλα* ή *σχενδύλη*, η "εργαλείο ξυλοφυγού ή σιδηροφυγού"].

674. Το χωριό Καζαβίτι της Θάσου.

675. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 165.

676. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιопρακτικά έγγραφα της Θάσου", *Θασιακά*, 2(1985), ό.π., σ. 168.

5. Θασίτικο γλωσσικό ιδίωμα του έτους 1857.

"εκάναμε του παράσχου εις της απηδές⁶⁷⁷ πληρεξούσιον εις τω μερτηκόν μας της μηρός μας να το εξηλεύσι και να μάς το στέλη ειδο ταύτα μένουμι και ω παπαπαύλου και γεόργις διμιτρίου και να μήνουν τήνη ο γιόργις ω αξάδελφόν μας τήποτης περι τούτο χειριτήματα πόλα και όλους σας εν ποταμιά⁶⁷⁸" (19-07-1857)⁶⁷⁹.

6. Θασίτικο γλωσσικό ιδίωμα του έτους 1874.

"ομόλογον δια γρόσια ηκατόν ήκουσι τρία / αριθμός 123 τὰ έλαβα εγο ο κύριος Γιανάκης / παράσχου απο τον κύριον Γεόργι παράσχου δια / έναν χρόνον ουλόκληρον και θέλο τα πλιρόσου εις αφτόνον / εις πρότιν ανεζητίσιν παραλθούσης τις διορίας / και δεν τα πλιρόσου και αναφερθούμεν εις δικαστίριον να πλιρόσου και το ρέσημον⁶⁸⁰ [...] 1874 φλιβαρίου 21" (21-02-1874)⁶⁸¹.

7. Θασίτικο γλωσσικό ιδίωμα του έτους 1875.

"ο υποφα(ι)νομενος δουκας καλτσουνης επουλισα τον γιανην χαντσούδι εις απδουλι⁶⁸² διο αγρολες⁶⁸³ γρ. 18 μαξη με τις δικες του κε ινε τελιος εξουσια(σ)τις τιν 1875 μαΐου 9 ιγω ο δουκας ιποσχομε τα ανωθεν κε δια το[ν] αγραματον μου με ιπογραφι ο μαστρονικολας ασβεστας εγο δε δακτιλοπιο" (09-05-1875)⁶⁸⁴.

8. Θασίτικο γλωσσικό ιδίωμα από αχρονολόγητο έγγραφο του 19ου αιώνα (:).

"ώ κήργιακός παράσκουδής έχη αδιαν για τρία πευκο να κοψη δια του σπητήον να του αφηνις χορίς αλο Έν Θεολογου μονχαπετατζης⁶⁸⁵" (χ.χ)⁶⁸⁶.

9. Θασίτικο γλωσσικό ιδίωμα της δεκαετίας του 1950.

"Τοὺ Κάστρου

Άης Στράτ'ς κι άης Λιάς, δάι ήρθα βειραταί να πατήσ' δού δόπου οὐλ' οίξ άδρις βήκαν στου βέργυρου τ' άη Λια να τ'ς πουλιμήσ'ν. Τ'ς λ'πήθ'καν ι άης Λιάς

677. Τοπωνύμιο στο χωριό Θεολόγος της Θάσου (Βαρδαβούλιας, "Τοπωνύμια", Θασιακά, 7(1992), σ. 487, 488.

678. Είναι το χωριό Ποταμιά της Θάσου.

679. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θασιακά, 3(1986), ό.π., σ. 160.

680. Το ρέσιμον είναι: 1. Φόρος κληρονομιάς, 2. τελωνειακός δασμός, 3. λογαριασμός. [ρέσιμον / ρέσιμ < τουρκ. resim "δασμός, τέλος" < αραβ. rasm "φόρος, δασμός"].

681. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θασιακά, 2(1985), ό.π., σ. 156-157, κείμ. 33.

682. Τοπωνύμιο με το όνομα "Απ'δουί' του" βρίσκεται "Στο δρόμο Θεολόγου -Αστρίδας (Δ)" (Βαρδαβούλιας, "Τοπωνύμια", Θασιακά, 7(1992), ό.π., σ. 488).

683. Δηλαδή αγριοελιές.

684. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θασιακά, 4(1987), ό.π., σ. 99.

685. Ο μονχαταπετζής είναι: 1. Το πρόσωπο προς το οποίο απευθύνεται κάποιος, 2. το δεύτερο πρόσωπο, 3. ο αποδέκτης, 4. ο αντίδικος. [< τουρκ. muhatap "1. Το πρόσωπο προς το οποίο απευθύνεται κάποιος, 2. το δεύτερο πρόσωπο, 3. ο αποδέκτης, 4. ο αντίδικος"].

686. Χιόνης, "Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου", Θασιακά, 3(1986), ό.π., σ. 173.

κι ἰ ἄης Στρατ'ς κι σουνουήθ'καν ἰ ἕνας νὰ ρίξ' βρόδους κι' ἰ ἄλλους σκότους. Κι σκουτουθήκαν ἀπατοὶ δου γι γλύτουςι τοῦ χουριό. (Λιμενάκια)⁶⁸⁷.

10. Θασίτικο γλωσσικό ἰδίωμα σε δημοτικό τραγούδι τῆς Θάσου (Παναγία Θάσου, 1995).

"Βάλι μιτάνοια φίλησι τῆς μάνας σου το χέρι,
γιατὶ θα πας στὴν εκκλησιά να κάνεις ἄλλο ταίρι.
Ἐχεις μαλλιά τιτράξανθα στὶς πλάτις σου ριγμένα,
αγγέλοι τα χτινίζανι μι ασημένα χτένια.
Νυφούλα καλορίζικη, να ζήσεις, να γεράσεις,
το νιο μ-που θα στεφανωθείς, καλά να τον κοιτάζεις.
Τρεῖς πέτρις διαμαντόπιτρις σὶ ασημένιο δίσκο,
τρεῖς ὠρις σὶ παρατηρώ, κουσούρι δεν σὶ βρίσκω"⁶⁸⁸.

11. Θασίτικο γλωσσικό ἰδίωμα τῆς δεκαετίας τοῦ 1990.

"Ντ γΚυριακή, μισμέο, μόλις τιλειώσ' ἡ δεύτιο' Ανάστασ' θα βγούν οἱ Ἁγιοί.
Πρέπ' να τς πιριμένουμ' να χιριτίσουμ' κι να δώσουμ' κιρί, λιφτά ἢ αυγά. Ἄμα
δε μπρουλάβιν να πιράσιν ντ γΚυριακή, θα πιράσιν ντ Διφτέρα μέχρι του με-
σμέο"⁶⁸⁹.

687. Τομπαΐδης, Το γλωσσικό ἰδίωμα τῆς Θάσου, ὅ.π., σ. 82.

688. Μαρία Γ. Ανδρουλάκη, "Γαμήλια μουσικά δρώμενα στὴ Θάσο", Θασιακά, 12(2001-2003), ὅ.π., σ. 92.

689. Γερακούδης, Τα θασίτικα, ὅ.π., σ. 17.